

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT NAUKI, OŚWIATY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

KNO.410.2.4.2024

Pan
dr Hubert Cichocki
Centrum Łukasiewicz
Sieć Badawcza Łukasiewicz
ul. Poleczki 19
02-822 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/023 – Funkcjonowanie Sieci Badawczej Łukasiewicz

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Centrum Łukasiewicz ¹ , ul. Poleczki 19, 02-822 Warszawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	dr Hubert Cichocki, Prezes Centrum, od 6 marca 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: dr Andrzej Dybczyński, Prezes Centrum, od 14 lutego 2023 r. do 5 marca 2024 r. Maria Prokop-Wyczańska, p.o. Prezesa Centrum od 11 lutego 2023 r. do 13 lutego 2023 r. dr Piotr Dardziński, Prezes Centrum, od 1 kwietnia 2019 r. do 10 lutego 2023 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Realizacja zadań ustawowych, w tym nadzór nad działalnością instytutów Sieci. 2. Gospodarka finansowa Centrum Łukasiewicz.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024 (I półrocze)
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego
Kontrolerzy	1. Piotr Główka, Główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KNO/35/2024 z 24 kwietnia 2024 r. oraz nr KNO/42/2024 z 5 sierpnia 2024 r. 2. Jacek Kolasiński, Doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KNO/36/2024 z 24 kwietnia 2024 r.

(akta kontroli str. 1-2, 2908)

¹ Dalej: Centrum.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2019-2024 (I półrocze) realizacja zadań ustawowych przez Centrum Łukasiewicz, w tym nadzór nad instytutami Sieci Badawczej Łukasiewicz nie były w pełni właściwe. Pomimo upływu ponad pięciu lat od utworzenia Sieci nie posiada ona zatwierdzonych dokumentów strategicznych, a Centrum nie ma wiarygodnych danych na temat efektów działalności instytutów Sieci, w tym komercjalizacji wyników badań, niezbędnych do zarządzania Siecią.

W ocenie NIK prowadzenie przez Centrum działalności nieopartej o zatwierdzone dokumenty strategiczne i bez wiarygodnych danych na temat efektów działalności instytutów Sieci nie pozwala na właściwą realizację zadania określonego w art. 2 ust. 1 ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz⁴, tj. planowania i koordynacji badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych przez instytuty. W konsekwencji utrudnione jest osiągnięcie celu Sieci Badawczej Łukasiewicz, jakim jest prowadzenie badań aplikacyjnych i prac rozwojowych szczególnie ważnych dla realizacji polityki gospodarczej i innowacyjnej państwa określonej w strategiach rozwoju oraz polityki naukowej państwa.

Podczas kontroli stwierdzono również nieprawidłowości w prowadzeniu gospodarki finansowej, które skutkowały niegospodarnym wydatkowaniem środków publicznych w kwocie 1 423,7 tys. zł na sfinansowanie nienależnych wynagrodzeń i odpraw dla byłych Prezesów i Wiceprezesów Centrum oraz niezgodnym z przepisami prawa sporządzaniem planów finansowych, w których nie przedstawiano pełnych danych o wysokości i źródłach finansowania Centrum i instytutów Sieci.

UZASADNIENIE

Centrum Łukasiewicz i instytuty funkcjonujące w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz działały w oparciu o corocznie ustalane przez Radę Centrum kierunki działalności oraz roczne plany działalności Sieci i Centrum zatwierdzane przez Radę Centrum⁵. Jednakże nie zostały dotychczas zatwierdzone przez Radę Centrum opracowane przez Prezesów Centrum projekty strategii 4-letniej w 2020 r. oraz 4-letniej i 10-letniej w 2023 r.

Brak zatwierdzonych dokumentów strategicznych znacząco utrudniał ustalenie celów krótko- i długoterminowych Sieci. Decyzje o uruchomieniu wieloletnich przedsięwzięć o znacznej wartości finansowej, takich jak Akcelerator Łukasiewicza w 2021 r. oraz Kampusy Łukasiewicza w 2022 r., nie były przewidziane nawet w projekcie strategii 4-letniej z 2020 r. Na kolejne trzy edycje Akceleratora Łukasiewicza w latach 2021-2023 wydatkowano 1 923,9 tys. zł, czego efektem było założenie trzech spółek przez pracowników instytutów Sieci, których Centrum nie jest udziałowcem ani akcjonariuszem. Żadna ze spółek dotychczas nie znalazła inwestora zewnętrznego. Na realizację projektu Kampus Łukasiewicza w latach 2022-2023 Centrum wydatkowało 718,5 tys. zł. W 2023 r. pomimo poniesienia dotychczasowych kosztów podjęto decyzję o rezygnacji z przedsięwzięcia. Wdrożenie zaś do realizacji koncepcji umiędzynarodowienia Sieci, umieszczonej wyłącznie w projekcie niezatwierdzonej strategii z 2023 r., spowodowało wzrost kosztów służbowych podróży zagranicznych o 143,5% w stosunku do 2022 r.

Centrum Łukasiewicz nie posiadało wiarygodnych danych w narzędziu sprawozdawczym pn. „Kokpit Zarządczy Łukasiewicza”, niezbędnych do właściwego zarządzania Siecią. Dane wprowadzane do Kokpitu przez instytuty Sieci nie zawsze były rzetelne, a przyjęte zasady ich raportowania i weryfikacji przez Centrum nie

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 925, ze zm. Dalej: ustawa SBŁ.

⁵ Na dzień 5 lipca 2024 r. plany działalności Sieci i Centrum nie zostały zatwierdzone przez Radę Centrum.

dawały gwarancji poprawności. Rozbieżności w danych dotyczyły m.in. kwalifikacji projektów, które w Kokpicie otrzymały status zakończony lub przerwany. Z informacji uzyskanych w instytucie Sieć Badawcza Łukasiewicz – PORT Polski Ośrodek Rozwoju Technologii wynikało, że część projektów powinna zostać uznana za przerwane, tymczasem została uznana za zakończone lub odwrotnie⁶. W przypadku komercjalizacji instytut ten przekazał NIK informacje z 2023 r. o czterech przypadkach sprzedaży wyników działalności lub know-how związanego z wynikami, w tym dwóch umowach zawartych w 2023 r. i jednej komercjalizacji pośredniej. W Kokpicie natomiast zaraportowano dwie umowy o komercjalizację: jedną bezpośrednią i jedną pośrednią. Ponadto w 2023 r. zmieniono sposób kwalifikacji przychodów z komercjalizacji, wprowadzając obok terminu komercjalizacji bezpośredniej i pośredniej wynikającej z ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce⁷, tzw. wdrożenia własne⁸. W wyniku zmiany kwalifikacji przychody z komercjalizacji bezpośredniej wyniosły w 2023 r. 15 977,5 tys. zł, wobec 225 000,6 tys. zł w 2022 r., natomiast przychody z wdrożeń własnych wyniosły w 2023 r. 214 178,7 tys. zł. Należy również wskazać, że dopiero od 2023 r. zaczęto na poziomie Kokpitu wyodrębniać przychody ze sprzedaży patentów, licencji – wcześniej prowadzono wyłącznie ewidencję ilościową, a ewentualne przychody były włączane do przychodów z komercjalizacji bezpośredniej. Przychody ze sprzedaży patentów wyniosły w 2023 r. 255,9 tys. zł, zaś przychody z licencji wyniosły w 2023 r. 3 707,6 tys. zł.

Warunki wynagradzania określone umowami o zarządzanie zawartymi z dyrektorami instytutów Sieci i ich zastępcami, objęte szczegółowym badaniem, były ustalane w oparciu o przepisy ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi⁹ oraz ustawy z dnia 21 lutego 2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz. Zmiana umów o zarządzanie wprowadzona w 2023 r. przez ówczesnego Prezesa Centrum była niecelowa i powodowała wysokie ryzyko niegospodarności, ponieważ zwiększała bez uzasadnienia koszty zatrudnienia kadry zarządzającej przyznając m.in. sześciomiesięczny okres wypowiedzenia, odprawę w związku z odwołaniem ze stanowiska w wysokości trzykrotności miesięcznego wynagrodzenia oraz świadczenia dodatkowe, których wcześniej zawarte umowy o zarządzanie nie przewidywały.

Przyznawanie nagród rocznych dyrektorom instytutów Sieci i ich zastępcom, objęte szczegółowym badaniem, odbywało się zgodnie z obowiązującymi przepisami, a ich wysokość nie przekraczała czterokrotności miesięcznego wynagrodzenia – ostateczną decyzję w sprawie przyznania nagrody podejmował Prezes Centrum.

Centrum prowadziło rokrocznie nabór wniosków o realizację projektów badawczych oraz finansowanie lub dofinansowanie inwestycji związanych z realizacją takich projektów wśród instytutów Sieci zgodnie z obowiązującymi przepisami. Źródłem finansowania realizacji projektów badawczych i inwestycyjnych była dotacja przyznawana corocznie Centrum przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, a od 2021 r. również środki uzyskane ze sprzedaży lub wykupu skarbowych papierów wartościowych.

W latach 2019-2024 (I półrocze) Prezes Centrum zgodnie z ustawowymi przesłankami, po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, umorzył należność Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut

⁶ Projekty o akronimach: Aneurysens, MAT, AdFarm, Activec, FIBIOMED.

⁷ Dz.U. z 2023 r. poz. 742, ze zm. Dalej: upswn.

⁸ Przychody ze sprzedaży produktów lub usług wytworzonych lub świadczonych w oparciu o wyodrębnioną własność intelektualną (IP – ang. Intellectual Property) wytworzoną w instytucie, o ile sprzedaż spełnia test klasyfikacji zgodny z Wytyczną Prezesa Centrum Łukasiewicz; Przewodnik do aplikacji Kokpit zarządczy na 2024 r. str. 5.

⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 2136. Dalej: ustawa kominowa.

Mikroelektroniki i Fotoniki w wysokości 423,2 tys. zł wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych i opublikował informacje o umorzeniu w BIP.

W latach 2019-2024 (I półrocze) liczba instytutów Sieci zmniejszyła się, głównie na skutek połączeń, z 38 do 23 na dzień 30 czerwca 2024 r. Połączenia odbywały się zarówno na podstawie wniosku Prezesa Centrum, jak i wspólnego wniosku organów instytutów Sieci i przebiegały prawidłowo. Centrum monitorowało koszty i skutki połączenia.

Prezes Centrum realizował ustawowe zadania zatwierdzając statuty i regulaminy organizacyjne instytutów Sieci objętych szczegółowym badaniem. Zatwierdzał plany finansowe i sprawozdania finansowe tych instytutów Sieci oraz wywiązał się z obowiązku wyboru firmy audytorskiej do badania sprawozdania finansowego instytutów Sieci.

Centrum w latach 2019-2024 (I półrocze) przeprowadzało trzy rodzaje kontroli: kontrolę wewnętrzną opartą na przepisach statutu Centrum, kontrole instytutów Sieci w oparciu o art. 36 ust. 1 ustawy SBŁ oraz nie rzadziej niż raz na trzy lata w oparciu o art. 36 ust. 3 ustawy SBŁ. Kontrole w instytutach Sieci były prowadzone w oparciu o Regulamin kontroli instytutów Sieci.

Działalność Centrum w latach 2019-2024 (I półrocze) była finansowana ze środków publicznych, przede wszystkim subwencji, środków uzyskanych ze sprzedaży lub wykupu skarbowych papierów wartościowych oraz dotacji.

Przychody z subwencji na koszty działalności w poszczególnych latach wynosiły: w 2019 r. 9 505,7 tys. zł, w 2020 r. 19 780,3 tys. zł, w 2021 r. 23 930,7 tys. zł, w 2022 r. 53 783,2 tys. zł, w 2023 r. 44 204 tys. zł i na koniec czerwca 2024 r. 14 300 tys. zł. Wpływy z subwencji nie były w latach 2019-2021 ujmowane jako przychody w ewidencji księgowej oraz sprawozdaniach finansowych, co było niezgodne z art. 58 ust. 1 ustawy SBŁ. Sposób ujmowania subwencji przełożył się na wynik finansowy – w latach 2019-2021 Centrum wykazało ujemny wynik finansowy netto: w 2019 r. -339 tys. zł, w 2020 r. -45,8 tys. zł i w 2021 r. -53,1 tys. zł. Po dokonaniu zmiany w sposobie ewidencjonowania subwencji w latach 2022-2023 w sprawozdaniach finansowych został ujawniony zysk, który wyniósł odpowiednio: w 2022 r. 17 284,9 tys. zł i w 2023 r. 8 050,3 tys. zł.

Przychody z innych źródeł, obejmujące od 2021 r. przede wszystkim przychody z tytułu wykupu obligacji, wyniosły łącznie 93 368,2 tys. zł, a w poszczególnych latach wynosiły odpowiednio: w 2019 r. 3 tys. zł, w 2020 r. 3,2 tys. zł, w 2021 r. 17 535,1 tys. zł, w 2022 r. 36 615,9 tys. zł, w 2023 r. 38 241,2 tys. zł, natomiast na koniec czerwca 2024 r. wyniosły 969,8 tys. zł.

W latach 2020-2023 Centrum otrzymało łącznie skarbowe papiery wartościowe o wartości nominalnej 156 067 tys. zł. Środki pozyskane dotychczas ze sprzedaży lub wykupu obligacji w wysokości 143 519,2 tys. zł były wykorzystywane przede wszystkim na finansowanie projektów badawczych i inwestycyjnych z nimi związanych, realizowanych przez instytuty Sieci, jak również na inwestycje i zakupy inwestycyjne w zakresie sprzętu i oprogramowania informatycznego na potrzeby Centrum.

Plany finansowe Centrum w latach 2019-2024 były sporządzane niezgodnie z art. 57 ust. 2 ustawy SBŁ, w szczególności nie wyodrębniano dotacji celowych na realizację projektów badawczych i projektów inwestycyjnych realizowanych przez instytuty Sieci oraz nie wykazywano stanu środków pieniężnych na początek i na koniec roku, który na koniec 2022 r. wyniósł 108 015,2 tys. zł, a w 2023 r. 76 446,7 tys. zł.

Ponadto szablony planów finansowych przygotowane przez Centrum dla instytutów Sieci w latach 2019-2024 były sporządzone niezgodnie z art. 63 ust. 2 ustawy SBŁ, w szczególności nie wyodrębniano dotacji celowych na realizację projektów badawczych i projektów inwestycyjnych realizowanych przez instytuty Sieci oraz dotacji podmiotowych otrzymanych od ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.

Koszty wynagrodzeń osobowych i bezosobowych wyniosły w okresie objętym kontrolą łącznie 69 109 tys. zł z czego koszty pracowników zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, w tym kierownictwa Centrum, wyniosły 61 316,8 tys. zł, a koszty umów cywilnoprawnych 7 792,2 tys. zł. W latach 2019-2024 (I półrocze) wynagrodzenie miesięczne¹⁰ Prezesa i Wiceprezesów Centrum wyniosło łącznie 11 746,1 tys. zł. Część wydatków poniesionych przez Centrum na rzecz odwołanych z funkcji Prezesów i Wiceprezesów Centrum, tj. wypłata miesięcznego wynagrodzenia po odwołaniu w łącznej wysokości 1 106,1 tys. zł, świadczenia dodatkowe w łącznej wysokości 29,2 tys. zł oraz wypłata odprawy w wysokości 288,4 tys. zł w związku z odwołaniem, były dokonane w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami, a do wypłaconych środków zastosowanie powinny mieć przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Objęte badaniami postępowania o udzielenie zamówień publicznych zostały przeprowadzone zgodnie z przepisami ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych¹¹, jak również realizacja zakupów poniżej 130 tys. zł netto przebiegała zgodnie z przyjętymi uregulowaniami. NIK jednak zwraca uwagę, że Centrum jako jednostka sektora finansów publicznych powinna dążyć do uzyskania jak najlepszych efektów w stosunku do zaplanowanych nakładów na poszukiwane usługi lub dostawy np. poprzez publikację ofert w Internecie na portalu obsługującym zamówienia publiczne realizowane w Centrum.

Podróże służbowe krajowe i zagraniczne objęte badaniem były realizowane zgodnie z przepisami oraz przyjętymi wewnętrznymi regulacjami.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹² kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Realizacja zadań ustawowych, w tym nadzór nad działalnością instytutów Sieci

Opis stanu faktycznego

1. Podstawowym celem Sieci jest prowadzenie badań aplikacyjnych i prac rozwojowych, transfer wiedzy oraz wdrażanie wyników badań naukowych i prac rozwojowych, wspieranie polityki gospodarczej państwa oraz prowadzenie działalności mającej na celu kształtowanie świadomości społecznej na temat zaawansowanych technologii.

Wyznaczonymi przez Radę Centrum kierunkami działalności na lata 2020-2024 były: Zdrowie, Transformacja cyfrowa, Inteligentna i czysta mobilność¹³ oraz Zielona, cyrkularna gospodarka¹⁴.

¹⁰ Wynagrodzenie miesięczne brutto stanowiące krotność podstawy zgodnie z art. 8 ust. 6a ustawy kominowej, bez wynagrodzenia chorobowego, zasiłków chorobowych i macierzyńskich oraz świadczeń dodatkowych i odpraw.

¹¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1605, ze zm. Dalej: ustawa PZP.

¹² Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ od 2020 r. Inteligentna mobilność, a od 2021 r. Inteligentna i czysta mobilność.

¹⁴ w latach 2020-2022 Zrównoważona gospodarka i energia, w 2023 r. Zielona, Niskoemisyjna gospodarka, a od 2024 r. Zielona, cyrkularna gospodarka.

Zgodnie z art. 9 ust. 3 pkt 1-2 ustawy SBŁ Sieć Badawcza Łukasiewicz działa łącznie na podstawie rocznych planów działalności oraz 4-letnich i 10-letnich strategii działalności.

W latach 2019-2023 plany działalności Sieci oraz przygotowany w 2020 r. projekt 4-letniej strategii były oparte o cztery perspektywy (klient, ludzie, procesy wewnętrzne i finanse), przypisane im cele, projekty i procesy oraz wskaźniki tzw. KPI¹⁵. W ramach Sieci we wskazanym okresie podjęto szereg działań i inicjatyw wspólnych dla instytutów Sieci – do najważniejszych, które identyfikowane były w kolejnych planach działalności to: Grupy Badawcze Łukasiewicza (GBŁ)¹⁶, Platformy Kompetencji Łukasiewicza (PKŁ)¹⁷. W ramach poszczególnych perspektyw i przypisanych do nich celów, były realizowane również projekty takie jak Wyzwania Łukasiewicza¹⁸, Akcelerator Łukasiewicza¹⁹ oraz procesy m.in. Doskonałość Naukowa Łukasiewicza²⁰. Określone w planach działalności Sieci wskaźniki KPI i przyjęte dla nich wartości do osiągnięcia były monitorowane w ramach sprawozdań z działalności Sieci.

(akta kontroli str. 2529-2696, 2697-2718, 1527-1534, 2863-2906)

Projekt planu działalności Sieci na 2024 r. został przygotowany w oparciu o projekt 4-letniej i 10-letniej strategii Sieci opracowany w 2023 r., jednak na dzień 5 lipca 2024 r. nie został zatwierdzony przez Radę Centrum. W propozycji planu nie odwołano się do poprzednich czterech perspektyw, natomiast część przedsięwzięć, projektów i procesów m.in. takich jak: GBŁ, PKŁ, Wyzwania Łukasiewicza, Doskonałość Naukowa Łukasiewicza, została utrzymana. Akcelerator Łukasiewicza pod zmienioną nazwą *Łukasiewicz Impact Accelerator* miał funkcjonować w nowej formule. Najważniejszymi działaniami Sieci miała być działalność naukowa, komercjalizacja, umiędzynarodowienie, społeczna odpowiedzialność nauki, finanse, HR, infrastruktura, IT, komunikacja oraz optymalizacja funkcjonowania organizacji. W ramach każdego działania zidentyfikowano przedsięwzięcia, projekty i procesy oraz przyjęto wartości bazowe oraz docelowe dla ustalonych wskaźników efektywności.

(akta kontroli str. 2529-2544, 2525-2528, 2863-2906)

Ww. plany przygotowywane były w oparciu o projekty strategii. W latach 2019-2024 (I półrocze) Prezes Centrum przedłożył Radzie Centrum dwa projekty strategii:

- w 2020 r. – projekt 4-letniej strategii na lata 2021-2024,

¹⁵ KPI (ang. Key Performance Indicator) – Kluczowy Wskaźnik Sukcesu lub Wydajności.

¹⁶ Zadaniem GBŁ jest m.in. wymiana informacji, wiedzy i doświadczenia w ramach Sieci, generowanie i doskonalenie wniosków projektowych, zarządzanie wiedzą w Sieci. Członkami GBŁ są reprezentanci Instytutów Łukasiewicza wskazani przez dyrektorów Instytutów. Każda GBŁ posiada Radę GBŁ, która składa się z 5 do 6 osób wskazanych przez Prezesa Centrum Łukasiewicz spośród stałych przedstawicieli Instytutów. Pracami GBŁ kieruje Koordynator GBŁ. Pracę wszystkich GBŁ nadzoruje Lider GBŁ będący pracownikiem Centrum Łukasiewicz.

¹⁷ Platformy Kompetencji Łukasiewicza zostały utworzone, aby zwiększyć poziom efektywności organizacyjnej Łukasiewicza. Zadaniem PKŁ jest identyfikacja najlepszych praktyk stosowanych w Instytutach Łukasiewicza w poszczególnych obszarach i ich wdrażanie w całym Łukasiewiczu z uwzględnieniem konieczności ich adaptacji do charakteru oraz potrzeb całej organizacji oraz poszczególnych Instytutów Łukasiewicza. Członkami PKŁ są reprezentanci Instytutów Łukasiewicza wskazani przez dyrektorów Instytutów. W każdej Platformie znajduje się dwóch przedstawicieli Instytutu: przedstawiciel stały oraz jego zastępca. W ramach każdej platformy działa rada PKŁ, która składa się z osób wskazanych spośród członków PKŁ. Prace każdej platformy koordynuje Lider będący pracownikiem Departamentu Centrum odpowiedzialnego za dany obszar.

¹⁸ Cel projektu z planu działalności Sieci na 2022 r. został określony jako zwiększenie przychodów z działalności poprzez zwiększenie liczby klientów korzystających z Wyzwań Łukasiewicza.

¹⁹ Cel projektu z planu działalności Sieci na 2022 r. został określony jako komercjalizacja wyników działalności naukowej pracowników Sieci za pomocą spółek kapitałowych.

²⁰ Doskonałość Naukowa Łukasiewicza - celem procesu było podniesienie jakości i rozpoznawalności działalności naukowej Sieci Badawczej Łukasiewicz poprzez realizację projektów naukowych odpowiadających na potrzeby społeczno-gospodarcze, a następnie publikację wyników tych badań w czołowych czasopiśmie naukowych (zarówno krajowych, jak i międzynarodowych).

- w 2023 r. projekt 4-letniej strategii na lata 2024-2027 i 10-letniej strategii na lata 2024-2033.

W planach i sprawozdaniach z działalności Sieci w latach 2020-2022 zostały ujęte założenia projektu strategii 4-letniej opracowanej w 2020 r. i przeniesione na plany i sprawozdania Centrum oraz instytutów Sieci przede wszystkim w zakresie czterech ww. perspektyw, ustalonych w ich ramach celów, projektów i procesów oraz wskaźników ich realizacji (KPI).

Przedłożona w 2023 r. strategia 4-letnia na lata 2024-2027 opierała się na określeniu celu strategicznego pt. *Zwiększanie innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki*, dla którego zostały określone trzy KPI²¹ oraz dziewięć substrategii (m.in. Badawcza (B+R), Komercjalizacji, HR, IT i Komunikacji). Realizacja strategii 4-letniej miała opierać się na alokacji zasobów, modelu organizacyjnym i monitorowaniu realizacji strategii. Zaproponowana w tym samym dokumencie 10-letnia strategia na lata 2024-2033 wprowadzała trzy cele o charakterze ogólnym, tj. budowa trwałej wewnętrznej kultury organizacyjnej opartej na czterech zdefiniowanych wartościach (rzetelność, odwaga, współpraca, pasja), profesjonalizacja kadry zarządzającej niskiego i średniego szczebla oraz Sieć Badawcza Łukasiewicz jako punkt odniesienia – najsprawniejsza organizacja badawcza w Polsce. Nadal miały być kontynuowane działania w ramach ww. dziewięciu substrategii i określone zostały wartości dla wcześniej ustalonych KPI do osiągnięcia w 2033 r. Ponadto w każdej z substrategii określono kluczowe działania strategiczne w 10-letniej perspektywie czasowej.

(akta kontroli str. 11-72, 715-720, 721-726, 2529-2696, 2697-2718, 1527-1534, 2863-2906)

Obydwie propozycje przedstawione przez Prezesa Centrum nie zostały do dnia 5 lipca 2024 r. zatwierdzone przez Radę Centrum. Przewodniczący Rady Centrum, zarówno do pierwszego projektu²², jak i do kolejnego zgłosił szereg uwag – ostatnie w styczniu 2024 r.²³.

W stosunku do projektu 4-letniej strategii z 2020 r. Przewodniczący Rady Centrum, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju, Pracy i Technologii, pan Robert Tomanek zgłosił uwagi w zakresie m.in. braku odniesienia się do 10-letniej perspektywy funkcjonowania Sieci, sposobu prezentacji i formy dokumentu (prezentacja zamiast dokumentu opisowego), niezłączenia materiałów analitycznych, na których oparto założenia strategii, niewykazania powiązania proponowanego celu strategicznego i celów jednostkowych z celami Sieci wskazanymi w ustawie SBŁ oraz dokumentami strategicznymi państwa.

W przypadku drugiego projektu, 4-letniej i 10-letniej strategii przedłożonego w 2023 r. Przewodniczący Rady Centrum, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii, pan Waldemar Ślugocki wskazał, że przedstawione dokumenty nie uwzględniały uwag zgłoszonych do poprzedniego projektu, a działania opisane w projekcie koncentrują się na procesach wewnętrznych, w ograniczonym stopniu nawiązują do różnych wymiarów funkcjonowania Sieci w stosunku do świata zewnętrznego. Przedstawiona diagnoza była niepełna, ponieważ nie odnosiła się do kluczowych kompetencji instytutów Sieci, istniejącego potencjału, wyników działalności badawczej i skali wdrożeń. Ponadto wskazał na rozbieżności pomiędzy misją, wizją i celem strategicznym w projekcie 4-letniej strategii, a zaproponowane KPI, zarówno dla krótko-, jak i długoterminowej strategii powinny zostać poddane

²¹ KPI 1: Wzrost przychodów z B+R o 25% (2027 r. vs 2022 r.); KPI 2: Wzrost przychodów z komercjalizacji o 25% (2027 r. vs 2022 r.); KPI 3: Osiągnięcie wartości NPS10 na poziomie minimum 60% w 2027 roku.

²² Pismo z dnia 30 lipca 2021 r. znak: DIP-II.4140.7.2021.

²³ Pismo z dnia 30 stycznia 2024 r. znak DIP-I.4140.14.2023.

głębokiej rewizji. Dodał również, że 4-letnia i 10-letnia strategia powinny stanowić odrębne dokumenty, ponieważ dokument 10-letniej strategii będzie funkcjonował również w kolejnej 4-letniej perspektywie.

Przewodniczący Rady Centrum²⁴ wyjaśnił, że „wymóg zatwierdzenia 4-letniej i 10-letniej strategii Łukasiewicz wynika z ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz, ale ustawa nie określa terminów w tym zakresie. Prace mające na celu minimalizację ryzyka odrzucenia przez Radę kolejnych projektów 4- lub 10-letniej strategii działalności Sieci Badawczej Łukasiewicz trwały od momentu przysłania pierwszego projektu Strategii 4-letniej, tj. od dnia 18 grudnia 2020 r., i były realizowane zarówno ścieżką formalną, jak i w trybie roboczym”. Ponadto wyjaśnił, że „temat 4- i 10-letniej strategii nie był omawiany podczas posiedzeń Rady Centrum Łukasiewicz w związku z czym nie były podejmowane stosowne uchwały. Przedstawiane projekty strategii nie spełniały podstawowych wymogów opracowywania dokumentów strategicznych i nie odnosiły się w wystarczającym stopniu do celów ustawowych, stąd nie zostały wniesione na agendę Rady, a dyskusja nad kształtem dokumentów i ustalenia w tym zakresie odbywały się pomiędzy Prezesem CŁ a Przewodniczącym Rady, w tym w dużej mierze w trybie roboczym pomiędzy Departamentem Innowacji i Polityki Przemysłowej (DIP) obsługującym Radę a odpowiednimi komórkami w Centrum odpowiedzialnymi za przygotowanie przedmiotowych Strategii”.

(akta kontroli str. 1497-1501, 1502-1538)

Pan Andrzej Dybczyński poinformował, że obejmując funkcję Prezesa Centrum otrzymał zadanie przygotowania strategii w ciągu trzech miesięcy, który ostatecznie został wydłużony do sześciu – projekt strategii został przekazany we wrześniu 2023 r. Wskazał również, że nie zdecydował się na przygotowanie strategii przez firmę zewnętrzną z dwóch powodów: „po pierwsze jako menedżer uważam, że każda organizacja musi mieć zdolność samodzielnego przygotowania strategii inaczej nie powinna istnieć, po drugie uważałbym za niegospodarne i niecelowe wydatkowanie kilkuset tysięcy złotych dla zewnętrznej firmy”. Potwierdził dużą liczbę uwag zgłoszonych do projektu z 2023 r., jednak wskazał, że dowodzi to otwartego i pełnego oraz transparentnego procesu konsultacji dokumentu, a szereg z nich zostało uwzględnionych w ostatecznej wersji strategii. Jednocześnie wyjaśnił, że odchodząc z funkcji Prezesa Centrum nie miał wiedzy o uwagach złożonych w 2024 r. przez Przewodniczącego Rady Centrum do przygotowanego przez niego projektu strategii – ostatnie uwagi otrzymał we wrześniu 2023 r. Wyjaśnił, że „po formalnym złożeniu strategii prosiłem o podjęcie kolejnych kroków, ale nie pamiętam czy robiłem to za pośrednictwem pisma. Nie otrzymałem uwag przez wiele miesięcy ani żadnej informacji o ocenie strategii. To stanowiło problem przy aplikowaniu o różne środki przez instytuty Sieci. Podjąłem decyzję menedżerską, aby nie blokować występowania o środki, poinformowałem prawdopodobnie mailem, dyrektorów instytutów, że zezwalam na przedstawianie w aplikacjach o środki projektu strategii z koniecznością bardzo wyraźnego zastrzeżenia, że nie jest to zatwierdzony oficjalnie obowiązujący dokument. Zakładałem, że instytucja oceniająca podejmie decyzję, czy na podstawie projektu można rozpatrzyć wniosek o środki. Postępowałem jak menedżer, a nie jak urzędnik”.

(akta kontroli str. 2915-2928)

Prezes Centrum, pan Hubert Cichocki, wyjaśnił, że „w ocenie powołanego w marcu 2024 roku kierownictwa Centrum przedstawione we wrześniu 2023 projekty strategii Centrum i Sieci Łukasiewicz nie spełniały elementarnych wymogów stawianych przed tego rodzaju dokumentami”. Prezes Centrum zaznaczył, że „brak przyjęcia wymaganych przez przepisy ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz strategii stanowi

²⁴ Pismo z dnia 2 lipca 2024 r. znak DIP-I.0810.1.2024.

istotne utrudnienie dla realizowania ustawowych celów Centrum i Sieci. Chodzi tu chociażby o ograniczenie możliwości ubiegania się o środki zewnętrzne, jak również trudności w przygotowaniu planów działalności Sieci”. Dodał również, że „od marca 2024 prowadzone były prace w celu zidentyfikowania wszystkich dokumentów planistycznych i o charakterze strategicznym przygotowywanych przez Centrum oraz w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz w latach 2019-2024. Przygotowana została nowa struktura dokumentów. Była ona dyskutowana wewnętrznie w ramach Centrum oraz z wybranymi Instytutami Sieci. Nowe dokumenty: *Strategia 4-letnia* i *Strategia 10-letnia Sieci Badawczej Łukasiewicz* będą uwzględniały uwagi zgłoszone przez Radę Centrum. Będą to oddzielne dokumenty, przygotowane na bazie pogłębionej, kompleksowej diagnozy sytuacji Sieci oraz poparte danymi statystycznymi z Instytutów”. Jednocześnie poinformował, że w dniu 3 lipca 2024 r. powołał Zespół zadaniowy do spraw opracowania i wdrożenia Strategii Sieci Badawczej Łukasiewicz. Potwierdził, że kolejna wersja strategii, jako dwa odrębne dokumenty zostaną przedstawione Radzie Centrum „na jesieni br.” i planowane ich wejście w życie to 1 stycznia 2025 r.

(akta kontroli str. 715-720, 721-726, 1318-1322, 1323-1331)

Przygotowanie projektów dwóch ww. strategii nie wiązało się z poniesieniem przez Centrum dodatkowych kosztów, poza kosztami osobowymi, tj. przyznaniem we wrześniu 2023 r. nagród dla dwóch pracowników etatowych w łącznej wysokości 83 tys. zł za prace przy ostatnim projekcie. Po zmianie na stanowisku Prezesa Centrum w 2024 r. na dzień zakończenia kontroli zawartych zostało pięć umów cywilnoprawnych z osobami fizycznymi na kwotę 273,5 tys. zł, w których sformułowano dla wykonawców zadania związane m.in. z przygotowaniem „aktualnej wersji strategii Sieci Badawczej Łukasiewicz”. Prezes Centrum wyjaśnił, że „w marcu 2024 w Centrum Łukasiewicz nie istniała komórka organizacyjna realnie odpowiedzialna za strategię w wymiarze analitycznym i merytorycznym. Zgodnie z obowiązującym regulaminem organizacyjnym zadania te przypisane były częściowo do Sekcji Planowania i Sprawozdawczości w Departamencie Organizacji (do której przypisane były trzy osoby, w tym jedna na długotrwałym zwolnieniu lekarskim), częściowo zaś rozproszone po innych komórkach. Celem zawarcia umów było możliwe szybkie podjęcie działań, które nie mogły zostać zrealizowane przez organizację w ówczesnej strukturze i zasobach personalnych. Należy zwrócić uwagę na fakt, że brak zaangażowania zewnętrznych zasobów w procesie przygotowania strategii opracowanej w 2023 roku zaowocował brakiem wytworzenia produktu finalnego o odpowiedniej jakości”.

(akta kontroli str. 944-950, 953-957, 1318-1322, 1323-1331)

2. Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy SBŁ działalność Centrum Łukasiewicz podlega audytowi zewnętrznemu w zakresie prawidłowości realizacji zadań, rocznego planu finansowego i sprawozdawczości, a także funkcjonowania kontroli wewnętrznej.

Audyt zewnętrzny został zlecony przez Prezesa Centrum na podstawie umowy zawartej w dniu 14 listopada 2022 r. z firmą DPC Audit Partner Sp. z o.o. z siedzibą w Opolu, wyłonioną w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego o wartości mniejszej niż kwota określona w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy PZP. Wynagrodzenie za przeprowadzenie badania wyniosło 36,6 tys. zł.

Badaniem audytowym objęto 2021 r., co było zgodne z art. 6 ust. 3 ustawy SBŁ. Wyniki audytu w formie raportu z dnia 8 grudnia 2022 r. zostały przekazane Centrum na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego z dnia 29 grudnia 2022 r.

W ocenie audytorów, w badanym okresie działalność Centrum prowadzona była zgodnie z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi Centrum – nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 11-14, 73-80, 81-96, 97-100, 715-720, 732-740, 2863-2906)

Rekomendacje audytu zewnętrznego dotyczyły opracowania i wdrożenia regulacji wewnętrznych dotyczących: sposobu realizacji kontroli wewnętrznej, czynności związanych z udzielaniem zamówień publicznych, których wartość przekracza 130 tys. zł oraz czynności związanych z procedowaniem wniosku o zatrudnienie i/lub zmianę warunków zatrudnienia pracowników Centrum.

Dyrektor Departamentu Kontroli (DK), pan Mariusz Wochnowicz, odnosząc się do niewdrożenia regulacji dot. kontroli wewnętrznej wyjaśnił, że „audytor nie zidentyfikował w tym zakresie nieprawidłowości, a sformułował rekomendację (nie zalecenie) wdrożenia regulacji wewnętrznej. Z uwagi na fakt, iż zasady prowadzenia kontroli wewnętrznych w Centrum Łukasiewicz są określone w Statucie Centrum Łukasiewicz, który stanowi Załącznik do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie Statutu Centrum Łukasiewicz²⁵, Centrum Łukasiewicz dotychczas nie uznawało za niezbędne wprowadzenia odrębnego Regulaminu dotyczącego prowadzenia kontroli wewnętrznej w Centrum Łukasiewicz”. Jednocześnie wskazał, że toczą się prace nad regulaminem kontroli wewnętrznej.

Regulacja wewnętrzna dot. udzielania zamówień publicznych, w tym dotyczących zamówień o wartości powyżej 130 tys. zł została wprowadzona w trakcie kontroli NIK Zarządzeniem Prezesa Centrum nr 7/2024 r. z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu udzielania zamówień publicznych w Centrum Łukasiewicz – zarządzenie weszło w życie z dniem 1 czerwca 2024 r.

Centrum wdrożyło również, zgodnie z rekomendacją, wzór wniosku o zatrudnienie i/lub zmianę warunków zatrudnienia pracowników Centrum.

(akta kontroli str. 81-96, 727-731, 2863-2906)

W opinii audytorzy zewnętrzni wskazali, że nie zidentyfikowali nieprawidłowości na podstawie przeprowadzonych badań w zakresie wiarygodności danych liczbowych i opisowych zawartych w dokumentach związanych z prowadzoną działalnością, poprawności dokumentowania i ewidencyjnego wyodrębniania operacji gospodarczych oraz opracowania sprawozdań, adekwatności i skuteczności systemu zarządzania i kontroli wewnętrznej o obszarze objętym audytem oraz prawidłowości rozliczenia dotacji.

(akta kontroli str. 81-96)

3. Warunki wynagradzania dyrektorów instytutów Sieci i ich zastępców ustalał Prezes Centrum na podstawie i zasadach określonych w ustawie kominowej. W przypadku Sieci Badawcza Łukasiewicz – PORT²⁶ na podstawie art. 105 ustawy SBŁ umowę o zarządzanie instytutem Sieci zawarł minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, określając m.in. warunki wynagradzania i świadczenia dodatkowe, jednak wysokość (krotność) wynagrodzenia zgodnie z postanowieniami umowy o zarządzanie ustalił Prezes Centrum. Umowa o zarządzanie z dyrektorem Łukasiewicz – PORT przyznawała m.in. prawo do sześciomiesięcznego okresu wypowiedzenia stosunku pracy oraz prawo do odprawy w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia miesięcznego w związku z odwołaniem ze

²⁵ Dz. U. poz. 592.

²⁶ Na podstawie art. 98 ust. 3 ustawy SBŁ, spółka PORT Polski Ośrodek Rozwoju Technologii spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą we Wrocławiu z dniem wejścia w życie ustawy, bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego, stała się instytutem Sieci działającym pod nazwą Sieć Badawcza Łukasiewicz - PORT Polski Ośrodek Rozwoju Technologii.

stanowiska. Umowy o zarządzanie Prezesa i Wiceprezesów Centrum zawarte do końca 2023 r. zawierały takie same postanowienia dotyczące wypowiedzenia stosunku pracy i odprawy.

Wynagrodzenie dyrektorów instytutów Sieci i ich zastępców, zgodnie z przepisami ustawy kominowej (art. 8 ust. 6a), mogło być ustalone maksymalnie w wysokości dziesięciokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, które w latach 2018-2023 wynosiło odpowiednio 5 071,25 zł, 5 367,71 zł, 5 655,43 zł, 6 220,80 zł, 6 965,84 zł i 7 767,61 zł²⁷ (wzrost pomiędzy 2018 a 2023 wyniósł 53,2%). Wskazane kwoty nie stanowiły jednak podstawy wyliczenia wynagrodzenia miesięcznego, ponieważ zgodnie z przepisami ustaw o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2021²⁸, 2022²⁹, 2023³⁰ i 2024³¹, podstawę krotności miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 8 ustawy kominowej w 2021 r. stanowiła kwota z IV kw. 2019 r., tj. 5 367,71 zł, natomiast w latach 2022-2024 podstawę stanowiła kwota z IV kw. 2020 r., tj. 5 655,43 zł³².

(akta kontroli str. 452-568, 649-700, 2719-2731, 2814-2858, 2863-2906)

Szczegółowym badaniem objęto umowy zawierane z osobami zarządzającymi sześcioma instytutami Sieci³³, tj. umowy o zarządzanie z ośmioma dyrektorami instytutów Sieci, cztery umowy o pracę dla p.o. dyrektora instytutu oraz umowy o zarządzanie 14 zastępców dyrektorów instytutów Sieci. W latach 2019-2022 umowy o zarządzanie (UoZ) były zawierane ze wskazanymi dyrektorami i zastępcami dyrektorów instytutów Sieci według jednolitego szablonu, który nie przewidywał wypłaty odpraw lub dłuższych okresów wypowiedzenia oraz świadczeń dodatkowych. Od 2023 r. po objęciu funkcji Prezesa przez pana Andrzeja Dybczyńskiego, wzór UoZ został zmieniony i umowy były aneksowane dla sześciu dyrektorów instytutów Sieci objętych badaniem – zgodnie z aneksem zawarte UoZ otrzymały brzmienie zbliżone do umowy o zarządzanie zawartej z dyrektorem Łukasiewicz – PORT, w szczególności w zakresie sześciomiesięcznego okresu wypowiedzenia stosunku pracy, trzymiesięcznej odprawy w związku z odwołaniem z funkcji oraz świadczeń dodatkowych³⁴. Przyznanie wskazanych uprawnień części kadry zarządzającej zostało opisane szerzej w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 649-700, 2719-2731, 2814-2858, 2863-2906)

²⁷ Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 22 stycznia 2024 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2023 r.

²⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 2400 ze zm.

²⁹ Dz. U. z 2021 r. poz. 2445 ze zm.

³⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 2666 ze zm.

³¹ Dz. U. poz. 123 ze zm.

³² Wynagrodzenia za styczeń i luty 2024 r. mogły zostać wypłacone w wysokości wynikającej z Obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 22 stycznia 2024 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2023 r. – wynagrodzenia od marca 2024 r. zgodnie z art. 42 ustawy z dnia 16 stycznia 2024 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2024 (Dz. U. poz. 123, ze zm.) powinny być naliczone jako krotność kwoty 5 655,43 zł, a nie 7 767,61 zł

³³ Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Lotnictwa (Łukasiewicz - ILOT), Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Metali Nieżelaznych (Łukasiewicz - IMN), Sieć Badawcza Łukasiewicz - Instytut Innowacji i Technologii (Łukasiewicz – ITECH), Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Przemysłu Organicznego (Łukasiewicz – IPO), Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Technik Innowacyjnych EMAG (Łukasiewicz – EMAG), Sieć Badawcza Łukasiewicz - Instytut Technologii Eksploatacji (Łukasiewicz – ITEE) – łącznie umowy ośmiu dyrektorów instytutów Sieci, cztery umowy o pracę dla p.o. dyrektora instytutu oraz umowy 14 zastępców dyrektorów instytutów Sieci.

³⁴ Świadczenia dodatkowe: nagroda jubileuszowa co pięć (5) lat świadczenia pracy; odprawa pieniężna w razie ustania stosunku pracy z powołania w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy; comiesięczny zwrot kosztów użytkowania udostępnionego lokalu mieszkalnego, w tym mieszkania służbowego, w części obejmującej koszty czynszu, mediów, ewentualnych opłat na wspólnotę mieszkaniową lub spółdzielnię oraz ubezpieczenia tego lokalu mieszkalnego; comiesięczne świadczenia związane z korzystaniem z częściowo odpłatnych usług telekomunikacyjnych; corocznego świadczenia, z tytułu dodatkowego ubezpieczenia zdrowotnego lub majątkowego lub osobowego; dodatków do wynagrodzeń przyznawanych w ramach realizacji projektów finansowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

Ponadto postanowienia umów zawartych z dyrektorami lub zastępcami dyrektorów instytutów Sieci dotyczące wynagrodzenia miesięcznego wskazywały bezpośrednio na krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, lecz nie odwoływały się do podstawy prawnej przyjętej krotności określonej w ustawie kominowej. W przypadku umów lub aneksów objętych szczegółowym badaniem postanowienia dotyczące wynagrodzenia miesięcznego ulegały zmianie w 2022 r. i 2023 r. – wprowadziły bezpośrednie odwołanie do obowiązującej podstawy do ustalenia maksymalnej wysokości wynagrodzenia miesięcznego, o którym mowa w art. 8 pkt 6a ustawy kominowej, co potwierdziła również opinia prawna Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej³⁵.

W dniu 8 października 2023 r. Prezes Centrum wydał Polecenie nr 1/2023 skierowane do wszystkich instytutów Sieci wskazując kwotę 5 655,43 zł do stosowania w 2023 r. jako podstawę do wyliczenia wynagrodzenia miesięcznego wskazanych osób.

(akta kontroli str. 376-380, 640-646, 647-648, 651-700, 1332-1336, 1337-1341, 2863-2906)

Krotności stanowiące podstawę obliczenia wysokości miesięcznego wynagrodzenia, wskazane w UoZ, nie przekroczyły w próbie objętej badaniem stawki maksymalnej określonej przepisami i wahały się w granicach od 2,5- do 10-krotności. Największy wzrost krotności wynagrodzeń w badanej próbie przypadł na lata 2022-2023. Przykładowo wynagrodzenie dyrektora instytutu Łukasiewicz – ILOT od 1 kwietnia 2023 r. wzrosło z 7,2 do 10 krotności, tj. z kwoty 40,7 tys. zł do 56,5 tys. zł miesięcznie (38,8%); wynagrodzenie dyrektora instytutu Łukasiewicz – IMN od 1 września 2023 r. wzrosło z 5 do 9 krotności, tj. z kwoty 28,3 tys. zł do kwoty 50,9 tys. zł (79,8%).

Do 2022 r. świadczenia dodatkowe, o których mowa w art. 11 ustawy kominowej oraz rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowego wykazu świadczeń dodatkowych, które mogą być przyznane osobom kierującym niektórymi podmiotami prawnymi, oraz trybu ich przyznawania³⁶ nie były przewidziane w umowach objętych badaniem.

(akta kontroli str. 649-650, 651-700, 2863-2906)

Prezes Centrum przyznawał dyrektorom i zastępcom dyrektorów instytutów nagrody roczne na podstawie art. 10 ust. 3a ustawy kominowej oraz art. 26 pkt 4 ustawy SBŁ i przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 4 grudnia 2020 r. w sprawie trybu przyznawania nagrody rocznej Prezesowi i Wiceprezesom Centrum Łukasiewicz oraz dyrektorom i zastępcom dyrektorów instytutów działających w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz³⁷. Szczegółowym badaniem objęto przyznawanie nagród rocznych dla dyrektorów i zastępców dyrektorów sześciu instytutów Sieci³⁸. Wysokość nagrody rocznej nie przekraczała czterokrotności wynagrodzenia miesięcznego z poprzedniego roku, zgodnie z art. 10 ust. 7a pkt 1 ustawy kominowej. Wyniki wskazanych instytutów oraz kierujących nimi dyrektorów i zastępców dyrektorów były analizowane po stronie Centrum pod kątem kondycji finansowej i przychodów instytutu Sieci, poziomu realizacji arkusza celów, zysku/straty netto w porównaniu do roku poprzedniego oraz rentowności obrotu netto

³⁵ Przyjęte rozwiązania zostały ocenione przez Prokuraturę Rzeczypospolitej Polskiej jako zgodne z prawem pod warunkiem, że obliczone wynagrodzenie miesięczne nie przekroczy ustalonej maksymalnej krotności ustalonej przez ustawę kominową oraz przepisy ustaw o budżecie - opinii prawna z dnia 6 marca 2023 r. przekazana pismem znak KR-501-24/23/JSR z dnia 9 marca 2023 r. w odpowiedzi na wniosek Prezesa Centrum z dnia 9 lutego 2023 r.

³⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 54.

³⁷ Dz. U. poz. 2190. Dalej: rozporządzenie ws. nagród rocznych.

³⁸ Łukasiewicz – Instytut Lotnictwa, Łukasiewicz – Instytut Metali Nieżelaznych, Łukasiewicz – Instytut Innowacji i Technologii, Łukasiewicz – Instytut Przemysłu Organicznego, Łukasiewicz – Instytut Technik Innowacyjnych EMAG, Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji.

w porównaniu do roku poprzedniego. Ostateczna decyzja należała do Prezesa Centrum – o przyznaniu nagrody rocznej i jej wysokości dyrektor lub zastępca dyrektora był informowany odrębnym pismem. W badanym zakresie, na podstawie przedłożonych do kontroli dokumentów, nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 376-380, 701-714, 1346-1352, 1375-1393, 2863-2906)

Prezes Centrum wyrażał zgodę na dodatkowe zatrudnienie w umowie o zarządzanie lub na podstawie wniosku dyrektora lub zastępcy dyrektora instytutu Sieci – ogółem wydał 27 zgód, z których większość (19) dotyczyła prowadzenia zajęć dydaktycznych na uczelni.

(akta kontroli str. 1074-1078, 1079-1080)

W latach 2019-2024 (I półrocze) w radach nadzorczych trzech spółek Sieci³⁹, tj. spółek kapitałowych funkcjonujących na podstawie art. 30 ustawy SBŁ zasiadało dwóch dyrektorów oraz dwóch zastępców dyrektora instytutów Sieci.

(akta kontroli str. 1074-1078, 1081-1082, 1094-1099)

4. W latach 2019-2024 (I półrocze) Centrum Łukasiewicz ogłosiło pięć naborów wniosków o dotacje celowe przyznawane przez Prezesa Centrum na realizację przez instytut Sieci projektów badawczych w ramach celu Sieci, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy SBŁ (projekty badawcze lub PB) oraz finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji dotyczących realizacji przez instytut Sieci projektów badawczych w ramach celu Sieci, o którym mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1 ustawy SBŁ (projekty inwestycyjne lub IN). Wnioski były rozpatrywane na podstawie art. 68 ustawy SBŁ oraz rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 6 września 2019 r. w sprawie dotacji celowych przyznawanych instytutom działającym w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz⁴⁰.

Centrum w okresie objętym kontrolą nie ogłaszało innych naborów lub konkursów w ramach celów Sieci lub zadań wynikających z ustawy SBŁ.

(akta kontroli str. 132-170, 319-323, 324-350, 2863-2906)

W latach 2019-2024 (I półrocze) instytuty Sieci złożyły łącznie 655 wniosków, w tym 514 dotyczyło projektu badawczego i 141 projektu inwestycyjnego. W poszczególnych latach liczba wniosków zakwalifikowanych do rozpatrzenia oraz liczba zawartych umów odpowiednio dla projektu badawczego i inwestycyjnego kształtowała się następująco (wniosek/umowa): w 2019 r. 342/0; w 2020 r. 148/17; w 2021 r. 68/56; w 2022 r. 9/18; w 2023 r. 30/9; w 2024 r. 0/3⁴¹.

(akta kontroli str. 132-170, 2863-2906)

Szczegółowym badaniem objęto wnioski złożone w naborze nr 3 z 2021 r. i nr 4 z 2022 r. Projekty badawcze lub inwestycyjne objęte wnioskami miały być zgodne z kierunkami działalności Sieci określonymi przez Radę Centrum, tj. Inteligentna mobilność, Zdrowie, Zrównoważona gospodarka i energia oraz Transformacja Cyfrowa i dopasowane do Programów Łukasiewicza⁴² skorelowanych z ww. kierunkami. Wnioski w naborze nr 3 były oceniane pod względem formalnym przez

³⁹ Ensemble3 sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie – 100% udziałów Łukasiewicz – IMiF; Mieleckie Zakłady Lotnicze sp. z o.o. z siedzibą w Mielcu – 100% udziałów posiada Łukasiewicz – ILOT; PIT Industry sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu – 100% udziałów posiada Łukasiewicz – PIT.

⁴⁰ Dz. U. poz. 1761. Dalej: rozporządzenie ws. dotacji.

⁴¹ Większa liczba umów niż wniosków wynika z przesunięcia czasowego – nabór trwa do 30 września danego roku kalendarzowego, a umowa może zostać podpisana w kolejnym roku.

⁴² Programy Łukasiewicza (PL) grupują projekty badawcze, których wyniki będą wdrażane w przedsiębiorstwach pracujących w kluczowych obszarach gospodarki, szczególności, w ramach wspierania przez Łukasiewicza polityki gospodarczej państwa – w naborze nr 3 wskazano następujące obszary PL: Sztuczna Inteligencja, Budownictwo Modułowe, Platforma Dronowa, Gospodarka Wodorowa, IZERA, Azotek Galu oraz Morska Energetyka Wiatrowa; natomiast w naborze nr 4 usunięto obszar IZERA i wprowadzono Elektromobilność, Azotek Galu zmieniono na Rozwój technologii i produktów bazujących na azotku galu, Budownictwo Modułowe zmieniono na Technologie w obszarze budownictwa modułowego.

pracowników Centrum na kartach ocen formalnych, natomiast ocena merytoryczna była realizowana przez pracowników Centrum i członków Grup Badawczych Łukasiewicza⁴³ na kartach oceny merytorycznej.

W ramach naboru nr 3 ogółem wpłynęło 81 wniosków (56 PB i 25 IN) na kwotę 209 772 tys. zł; ocenę formalną pozytywnie przeszło 68 wniosków (45 PB i 23 IN) na kwotę 176 365,3 tys. zł; listy intencyjne w zakresie komercjalizacji wyników badań podpisane przez podmioty zewnętrzne przedłożyło 21 wnioskodawców, lista rankingowa obejmowała 14 wniosków (9 PB i 5 IN). W przypadku naboru nr 4 ogółem wpłynęło w ramach tego naboru 11 wniosków (10 PB i 1 IN) na kwotę 49 996,2 tys. zł, ocenę formalną pozytywnie przeszło dziewięć wniosków (8 PB i 1 IN), lista rankingowa obejmowała ostatecznie sześć projektów badawczych – wszystkie projekty posiadały podpisane listy intencyjne z podmiotami zewnętrznymi w zakresie komercjalizacji efektów prac badawczych.

(akta kontroli str. 319-323, 324-350, 1332-1336, 1342-1345, 2863-2906)

5. Ogółem w latach 2019-2024 (I półrocze) Centrum dofinansowało 103 projekty, których budżet wyniósł 282 974,3 tys. zł – najwyższe finansowanie otrzymał projekt inwestycyjny o akronimie LEV (SNART)⁴⁴ w kwocie 16 000 tys. zł, natomiast wśród projektów badawczych projekt o akronimie MgO⁴⁵ w kwocie 11 873,5 tys. zł.

Szczegółowym badaniem objęto sześć umów, w tym trzy dotyczące projektu badawczego⁴⁶ oraz trzy dotyczące dofinansowania inwestycji⁴⁷ związanej z projektem badawczym. Wnioski beneficjentów zawierały informacje określone w rozporządzeniu ws. dotacji. Instytuty Sieci przedkładały raporty roczne (siedem) i raporty końcowe (pięć) według szablonu przygotowanego przez Centrum za pośrednictwem systemu SUBDOT w większości przypadków w terminach wskazanych w rozporządzeniu ws. dotacji – w jednym przypadku wystąpiło przekroczenie terminu o jeden dzień, co wynikało z problemów technicznych. Prezes Centrum zatwierdził sześć⁴⁸ z siedmiu raportów rocznych, a minimalny i maksymalny czas zatwierdzenia raportu wynosił od 72 do 259 dni oraz zatwierdził cztery z pięciu przedłożonych raportów końcowych⁴⁹, a minimalny i maksymalny czas zatwierdzenia raportu wynosił od 184 do 455 dni. Raport roczny za 2023 r. w projekcie badawczym o akronimie rMEW został oceniony w inny sposób niż poprzednie raporty, tj. pod kątem efektów badawczych odpowiednio przez komórkę organizacyjną do spraw badań i rozwoju oraz do spraw

⁴³ Grupa Badawcza Łukasiewicza (GBŁ) to zespół osób powołanych przez Prezesa Centrum spośród pracowników Centrum oraz instytutów Sieci w celu merytorycznego wsparcia realizacji działalności naukowo-badawczej Sieci.

⁴⁴ Łukasiewicz – PIMOT – projekt LEV (SNART) pn. Rozwój kompetencji technicznych w celu zapewnienia realizacji prac badawczo-rozwojowych oraz badań na potrzeby potwierdzania zgodności magazynów energii pojazdów elektrycznych z wymaganiami.

⁴⁵ Łukasiewicz - Warszawski Instytut Technologiczny, Łukasiewicz - Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych, Łukasiewicz - Instytut Ciężkiej Syntezy Organicznej "BLACHOWNIA", Łukasiewicz - Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników – projekt MgO pn. Płyta o wysokiej impedancji ogniowej.

⁴⁶ Trzy projekty badawcze (akronim, nazwa projektu, lider projektu, wartość dofinansowania; data rozpoczęcia i zakończenia projektu): CRASH-BOX – „Projekt absorberów pochłaniających energię zderzenia czołowego pojazdu osobowego” – Sieć Badawcza Łukasiewicz – Przemysłowy Instytut Motoryzacji (Łukasiewicz – PIMOT) – 432,7 tys. zł – 01.08.2021 r. – 31.10.2023 r.; PROPEL – „Optymalizacja oPoru aerodynamicznego Osobowego Pojazdu Elektrycznego” – Łukasiewicz – PIMOT – 121,6 tys. zł – 01.10.2021 r. – 30.09.2022 r.; rMEW – „Recykling łopat turbin wiatrowych – metoda obróbki i perspektywy zagospodarowania” – Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Elektrotechnik (Łukasiewicz – IEL) – 693,7 tys. zł – 01.12.2022 r. – 30.04.2024 r.

⁴⁷ Trzy projekty inwestycyjne (akronim, nazwa projektu, lider projektu, wartość dofinansowania): BatMaS – „Zakup gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste i budynków stanowiących odrębną nieruchomość” – Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Metali Nieżelaznych (Łukasiewicz – IMN) – 504 tys. zł – 01.01.2022 r. – 31.12.2022 r.; Evotherm – „System elektronicznej platformy wspomagający badania i prace rozwojowe” – Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Ciężkiej Syntezy Organicznej „Blachownia” (Łukasiewicz – ICSO „Blachownia”) – 546,9 tys. zł – 01.09.2022 r. – 31.08.2023 r.; REC-EPOXY-GOZ – „Linia technologiczna obróbki recyklatu kompozytowego” – Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Elektrotechniki (Łukasiewicz – IEL) – 344 tys. zł – 01.06.2021 r. – 28.02.2022 r.

⁴⁸ Raport roczny dla projektu o akronimie rMEW na dzień 5 lipca 2024 r. był poddany ocenie – Łukasiewicz – IEL otrzymał uwagi, na które ma przekazać odpowiedź do 9 lipca 2024 r.

⁴⁹ Realizacja umowy projektu rMEW została przedłużona do 31 lipca 2024 r., w związku z tym Łukasiewicz – IEL będzie miał 60 dni na przekazanie raportu końcowego od tej daty.

komercjalizacji, co wynikało z wprowadzenia w 2024 r. wewnętrznej regulacji w zakresie oceny raportów rocznych i końcowych⁵⁰.

(akta kontroli str. 132-170, 319-323, 324-350, 351-375, 1346-1352, 1394-1403, 2371, 2863-2906)

W badanym zakresie, na podstawie przedłożonych do kontroli dokumentów, nie stwierdzono nieprawidłowości, jednak Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na długotrwały proces oceny raportów rocznych i końcowych.

Ponadto oceniane raporty roczne i końcowe z realizacji projektów badawczych lub inwestycyjnych związanych z tymi projektami nie były do 2023 r. oceniane pod względem badawczym (poza projektem rMEW) zawierającym ocenę projektu potwierdzającą możliwość wykorzystania jego efektów w zakresie naukowo-badawczym lub komercjalizacji, co potwierdziłoby „sukces” projektu. Zastępca Dyrektora Departamentu Analiz Finansowych i Kontrolingu (DAFIK), pani Katarzyna Piątek wyjaśniła, że „realizacja projektów oceniania jest wyłącznie na podstawie informacji zawartych w Raportach rocznych i końcowych oraz próby dokumentów finansowo-księgowych – nie dysponujemy dodatkowymi dokumentami”. NIK zwraca uwagę, że na podstawie przedłożonej dokumentacji nie było możliwe stwierdzenie, że Centrum w ramach prowadzonego nadzoru potwierdziło, że zakończone projekty przyniosły oczekiwane rezultaty w obszarze naukowo-badawczym poza deklaracjami instytutów Sieci przedstawionymi w tym zakresie w raportach końcowych.

(akta kontroli str. 1332-1336, 1342-1345, 2863-2906)

6. W latach 2019-2024 (I półrocze) Prezes Centrum umorzył jedną należność finansową w stosunku do Sieci Badawcza Łukasiewicz – Instytutu Mikroelektroniki i Fotoniki (Łukasiewicz – IMiF lub IMiF) na kwotę 423,2 tys. zł wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych.

Należność została stwierdzona w ramach weryfikacji Raportu rocznego za 2021 r. przygotowanego przez Łukasiewicz – IMiF w związku z otrzymaną dotacją celową na dofinansowanie inwestycji związanej z realizowanym projektem badawczym o akronimie MIRPhoton pt. „Stanowisko do badań materiałów w warunkach zmiennych i cyklicznych testów korozyjnych” na podstawie art. 68 ust. 4 ustawy SBŁ oraz § 12 ust. 1 i 2 w zw. z § 11 pkt 2 rozporządzenia ws. dotacji. Wskazana kwota dotyczyła wydatku na nabycie lub wytworzenie środków trwałych w postaci urządzenia do hermetyzacji obudów. Wydatek, na wniosek Łukasiewicz – IMiF, został umieszczony na liście wydatków niewygasających budżetu państwa z dniem 31 grudnia 2021 r.⁵¹, a IMiF zwrócił środki na rachunek Centrum w dniu 19 listopada 2021 r. Do umowy dotacyjnej podpisano aneks nr 3 w dniu 23 grudnia 2021 r. przenoszący możliwość poniesienia ww. wydatku na nabycie środka trwałego do 28 lutego 2022 r. Następnie w dniu 4 lutego 2022 r. Centrum przekazało środki IMiF. Jednak z Raportu rocznego za 2021 r. przedłożonego przez IMiF wynikało, że nabycie środka trwałego nastąpiło w dniu 30 grudnia 2021 r., natomiast zapłata nastąpiła w 2022 r. ze środków przekazanych 4 lutego 2022 r. W związku z tym, mając na uwadze postanowienia umowy, w dniu 19 września 2022 r. Centrum zażądało zwrotu ww. kwoty wypłaconej w 2022 r. uznając, że wydatek dotyczył 2021 r., a nie 2022 r. W dniu 22 grudnia 2022 r. na podstawie art. 104 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁵² oraz art. 68 ust. 5 ustawy SBŁ, Prezes Centrum wydał decyzję nr 1/Ł-IMiF/2022 o zwrocie kwoty dotacji w wysokości 423,2 tys. zł wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych

⁵⁰ Procedura oceny raportów rocznych i końcowych z załącznikami – Dotacje celowe.

⁵¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. poz. 2407).

⁵² Dz. U. z 2024 r. poz. 572. Dalej: kpa.

naliczonymi za okres od 4 lutego 2022 r. do dnia jej zwrotu na rachunek Centrum w terminie 14 dni od doręczenia decyzji. Instytut Sieci złożył wniosek o rozłożenie na raty kwoty dotacji przypadającej do zwrotu, następnie go wycofał i złożył w dniu 5 stycznia 2023 r. wniosek o umorzenie należności na podstawie art. 69 ust. 2 ustawy SBŁ. Postępowanie w sprawie toczyło się w oparciu o przepisy kpa w okresie od 16 stycznia 2023 r. do 15 maja 2023 r., tj. dnia wydania decyzji nr 1/Ł-IMiF/2023⁵³ o umorzeniu w całości należności wraz z odsetkami. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, zgodnie z art. 69 ust. 3 ustawy SBŁ wyraził zgodę na umorzenie należności finansowej. Informacja o umorzeniu należności została opublikowana w Biuletynie Informacji Publicznej Centrum Łukasiewicz w dniu 28 czerwca 2023 r., zgodnie z art. 69 ust. 6 ustawy SBŁ.

W badanym zakresie, na podstawie przedłożonych do kontroli dokumentów, nie stwierdzono nieprawidłowości, jednak Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na komunikację pomiędzy instytutami Sieci a Centrum. Brak przepływu informacji o podpisaniu aneksu nr 3 przez Centrum, a z drugiej strony wiadomości o poniesieniu wydatku przez Łukasiewicz – IMiF w 2021 r. spowodowało trudności w procesie rozliczania środków i konieczność podjęcia dodatkowych czynności administracyjno-prawnych.

(akta kontroli str. 11-14, 171-175, 715-720, 741-794, 795-801, 2863-2906)

7. Według stanu na dzień 1 kwietnia 2019 r. w skład Sieci Badawczej Łukasiewicz weszło 37 instytutów badawczych oraz jedna spółka. W latach 2019-2024 (I półrocze) w ramach Sieci dokonano łącznie 10 połączeń instytutów Sieci.

Siedem połączeń instytutów Sieci zostało opartych na przeprowadzonej analizie i wniosku Prezesa Centrum skierowanego do Rady Centrum (art. 40 ust. 1 ustawy SBŁ), natomiast w trzech przypadkach⁵⁴ połączenie wynikało ze wspólnego wniosku organów instytutów Sieci (rada i dyrektor instytutu) skierowanych do Prezesa Centrum (art. 40 ust. 2 ustawy SBŁ).

Proces łączenia instytutów Sieci przygotowano i przeprowadzono zgodnie z zasadami i trybem określonym w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 października 2019 r. w sprawie trybu łączenia, podziału i likwidacji instytutów działających w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz⁵⁵.

(akta kontroli str. 256-258, 259-260, 261-297, 2372-2381, 2863-2906)

Ogółem koszt przeprowadzenia 10 procesów połączenia został oszacowany na 137 955,3 tys. zł; przykładowo koszt połączenia trzech instytutów Sieci w Sieć Badawczą Łukasiewicz – Górnośląski Instytut Technologiczny oszacowano na kwotę 15 800 tys. zł, natomiast połączenie pięciu instytutów Sieci w Sieć Badawczą Łukasiewicz – Poznański Instytut Technologiczny oszacowano na kwotę 23 300 tys. zł. Z danych przekazanych przez Centrum, wynika, że koszty zaliczone przez instytuty Sieci w latach 2019-2024 (I półrocze) do kosztów połączenia wyniosły 65 111 tys. zł.

(akta kontroli str. 256-258, 259-260, 261-297, 893-897, 898-943, 2372-2381, 2863-2906)

Zastępca Dyrektora DAFIK wyjaśniła, że „faktyczne koszty finansowe połączeń instytutów finansowane z subwencji były monitorowane w ramach corocznych raportów z rozliczenia środków finansowych na działalność bieżącą (subwencji). Instytuty częściowo finansowały koszty połączeń również ze środków własnych,

⁵³ Znak sprawy DF.302.1.2023.10.

⁵⁴ Sieć Badawcza Łukasiewicz – Górnośląski Instytut Technologiczny, Sieć Badawcza Łukasiewicz – Warszawski Instytut Technologiczny oraz połączenie Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytutu Techniki i Aparatury Medycznej i Sieć Badawcza Łukasiewicz – Krakowskiego Instytutu Technologicznego.

⁵⁵ Dz. U. poz. 1911.

te jednak stanowiły koszty działalności bieżącej i nie były dodatkowo analizowane. Centrum ma ograniczone możliwości monitorowania wszystkich wydatków ponoszonych w ramach bieżącej działalności Instytutu”.

Proces połączenia nie podlegał kontroli, jednak Dyrektor Departamentu Kontroli wyjaśnił, że „w ramach kontroli przeprowadzanych na podstawie art. 36 ustawy SBŁ, co do zasady element łączenia Instytutów nie jest wpisany wprost do programu kontroli, jednakże Zespoły w trakcie kontroli mają możliwość weryfikacji jak funkcjonuje Instytut po połączeniu i ten element jest przedmiotem analizy. W przypadku instytutów łączonych, analizie podlegała między innymi zmiana wyników finansowych po połączeniu – czy połączenie i koszty reorganizacji łączonych instytutów nie wpłynęły w sposób znaczący negatywnie na wynik ekonomiczny łączonych jednostek oraz czy nie wystąpiły zdarzenia niepożądane (np. nieuzasadniony wzrost któregoś z parametrów bądź wydatków)”.

(akta kontroli str. 905-907, 908-917, 918-943)

Ponadto, na podstawie art. 9 ust. 1 pkt 4 i ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych⁵⁶ Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Poligraficznego został z dniem 1 grudnia 2023 r. przekształcony w Sieć Badawcza Łukasiewicz – Centralny Ośrodek Badawczo – Rozwojowy Przemysłu Poligraficznego⁵⁷. Według stanu na dzień 30 czerwca 2024 r. w skład Sieci wchodzi 23 instytuty.

(akta kontroli str. 256-258, 259-260, 261-297)

8. Sprawozdania z działalności Sieci i Centrum za lata 2019-2022 były przygotowywane w formacie odpowiadającym planowi działalności. Sprawozdanie za 2023 r. zostało przygotowane zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2023 r. w sprawie niezbędnych elementów rocznego sprawozdania z działalności Sieci Badawczej Łukasiewicz i rocznego sprawozdania z działalności Centrum Łukasiewicz⁵⁸. Opracowane przez Prezesa Centrum sprawozdanie z działalności Sieci za 2023 r. nie zostało zatwierdzone na dzień 5 lipca 2024 r. przez Radę Centrum pomimo upływu terminu na przekazanie go ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.

Sprawozdanie zawierało informacje o działalności podstawowej oraz działalności, o której mowa w art. 4 ustawy SBŁ. Ponadto wykazano zmiany w strukturze Sieci (połączenia i przekształcenia instytutów), realizację rocznego planu finansowego Centrum Łukasiewicz i rocznych planów instytutów Sieci, liczbę pracowników pionu badawczego i pionu wsparcia na dzień 31 grudnia 2023 r., wysokość średniego miesięcznego wynagrodzenia oraz działania podejmowane poza zakresem strategii. W punkcie dotyczącym realizacji strategii działalności Sieci, wskazano na złożony projekt 4-letniej i 10-letniej strategii, natomiast potwierdzono, że rok 2023 był rokiem realizacji niezatwierdzonej strategii 4-letniej z 2020 r. oraz niezatwierdzonej strategii z 2023 r., natomiast wykonanie planu działalności Sieci za 2023 r. oparto na wskaźnikach z 4-letniej strategii z 2020 r., ale zaprezentowanymi w ramach obszarów zidentyfikowanych w nowym projekcie strategii z 2023 r.

(akta kontroli str. 1205-1211, 1227-1248, 2529-2696, 2863-2906)

W odniesieniu do działań przyjętych w planach w sprawozdaniu z działalności Sieci za 2022 r. wskazano, że prowadzono przedsięwzięcie pn. Kampusy Łukasiewicza

⁵⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 534.

⁵⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie przekształcenia Centralnego Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Poligraficznego w Instytut Sieci Badawczej Łukasiewicz⁵⁷ (Dz. U. poz. 2561),

⁵⁸ Dz. U. poz. 251.

związane z przygotowaniem inwestycji infrastrukturalnych w związku z tworzonymi przez instytuty Sieci Centrami Kompetencji Łukasiewicza.

Centrum w latach 2022-2023 realizowało prace związane ze zmianą obecnej siedziby i planowana była budowa Kampusu Łukasiewicza w Macierzyszu w województwie mazowieckim przez konsorcjum złożone z siedmiu instytutów Sieci⁵⁹, Centrum oraz Politechniki Warszawskiej – Centrum Zaawansowanych Materiałów i Technologii CEZAMAT. Warunkiem budowy Kampusu było otrzymanie dofinansowania w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO) – wniosek jednak nie został ostatecznie złożony, a projekt został wstrzymany. W czasie realizacji projektu Prezes Centrum powołał Pełnomocnika Prezesa ds. Kampusów Łukasiewicza. ponoszone były inne koszty w tym zakresie w ramach umów cywilnoprawnych (491,4 tys. zł) lub o świadczenie usług (227,1 tys. zł) np. doradztwa w zakresie rozwiązań prawno-podatkowych, przygotowano również Program Funkcjonalno-Użytkowy oraz Studium Wykonalności. Łącznie Centrum poniosło na ten cel koszty w wysokości 718,5 tys. zł. W 2023 r. podjęto decyzję, że Kampus Łukasiewicza dla Warszawy z siedzibą w Macierzyszu nie będzie realizowany, natomiast samodzielnie koncepcję Centrów Kompetencji i związanej z nimi infrastruktury (kampusy) będą realizować instytuty Sieci samodzielnie lub w konsorcjach, w tym również w ramach finansowania z KPO⁶⁰.

(akta kontroli str. 1138-1144, 1157-1163, 1164-1166, 1346-1352, 1407-1444, 2863-2906)

Jednym z działań na rzecz zapewnienia mechanizmów współpracy podmiotów tworzących Sieć Badawczą Łukasiewicz były Wyzwania Łukasiewicza (Wyzwania), których celem było inicjowanie projektów badawczo-rozwojowych m.in. przez budowę zespołów badawczych dysponujących kompetencjami i infrastrukturą potrzebną do rozwiązania problemów technologicznych (ścieżka B+R) zgłaszanych przez podmioty zewnętrzne, głównie przedsiębiorców oraz przygotowywanie ofert na sprzedaż produktów i usług (ścieżka P+U). Wyzwania w ramach ścieżek były realizowane w strumieniach Biznes do Łukasiewicza (B2Ł), Łukasiewicz do Biznesu (Ł2B) oraz Łukasiewicz do Łukasiewicza (Ł2Ł). W latach 2019-2023 ogółem opublikowano w Intranecie Łukasiewicza 2667 wyzwań, których liczba kształtowała się na przestrzeni lat następująco (B+R/P+U): w 2019 r. 5/0, w 2020 r. 65/57, w 2021 r. 157/499, w 2022 r. 148/831, w 2023 r. 117/788. W latach 2019-2023 podpisywane były umowy z podmiotami zainteresowanymi realizacją danego wyzwania przez wybrany instytut Sieci – ogółem podpisano 153 umowy, jednak ich wartość wykazano od 2022 r. – w 2022 r. było to siedem umów w ścieżce B+R na kwotę 461,2 tys. zł oraz 61 umów w ścieżce P+U na kwotę 685 tys. zł. W 2023 r. było to odpowiednio trzy umowy w ścieżce B+R na kwotę 508,1 tys. zł i 46 umowy w ścieżce P+U na kwotę 955 tys. zł.

W latach 2019-2020 Centrum nie ponosiło dodatkowych kosztów związanych z Wyzwaniami. W latach 2021-2023 projekt był realizowany przy pomocy tzw. Gospodarzy Wyzwań odpowiedzialnych za koordynację i obsługę w ramach Sieci – byli to pracownicy instytutów Sieci, z którymi Centrum zawierało umowy zlecenia.

Centrum w ramach Wyzwań opracowało dokument „Zasady Udziału w Wyzwaniach Łukasiewicza” przeznaczony dla składających wyzwanie w celu ochrony własności

⁵⁹ Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Mikroelektroniki i Fotoniki, Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Elektrotechniki, Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Chemii Przemysłowej im. prof. Ignacego Mościckiego, Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Tele-Radiotechniczny, Sieć Badawcza Łukasiewicz – Przemysłowy Instytut Motoryzacji, Sieć Badawcza Łukasiewicz – Przemysłowy Instytut Automatyki i Pomiarów PIAP, Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego.

⁶⁰ Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności Inwestycja A2.4.1 Inwestycje w rozbudowę potencjału badawczego: Schemat B: Infrastruktura badawcza – przedsięwzięcia realizowane przez Sieć Badawczą Łukasiewicz - <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/nabory/a241-inwestycje-w-rozbudowe-potencjalu-badawczego-2/> por. <https://opi.org.pl/kpo/wszystkie-umowy-kpo-podpisane/>.

intelektualnej oraz know-how ujawnianego w ramach prac nad wyzwaniem zarówno po ich stronie, jak i instytutów Sieci czy Centrum. Wzmocnieniem ochrony było ewentualne zawarcie umowy o zachowaniu poufności z wnioskodawcą. Umowy o zachowaniu poufności zawierano również z Gospodarzami Wyzwań w celu zwalczania nieuczciwej konkurencji.

(akta kontroli str. 944-950, 962-985, 2863-2906)

Kolejnym przedsięwzięciem o strategicznym charakterze był Akcelerator Łukasiewicza (Akcelerator). Dyrektor Departamentu Komercjalizacji (DKO), pani Magdalena Bohusz-Boguszewska wyjaśniła, że celem Akceleratora „był rozwój innowacyjności w Polsce poprzez integrację nauki i biznesu oraz promowanie współpracy w dziedzinie badań i rozwoju. Program umożliwiał pozyskanie pomysłów mogących w przyszłości stanowić przedmiot wdrożenia w formie komercjalizacji pośredniej. Akcelerator Łukasiewicza przy każdej z trzech edycji był wpisywany do Planu Działalności Centrum Łukasiewicz oraz Planu Działalności Sieci Badawczej Łukasiewicz”.

Pierwsza edycja Akceleratora Łukasiewicza odbyła się w 2021 r., kolejne rokrocznie w 2022 i 2023 r. – zgodnie z Zasadami udziału ustalonymi dla każdej edycji prowadzony był nabór pracowników zainteresowanych zaprezentowaniem swojego rozwiązania technologicznego. Prezentacja opracowanej technologii odbywała się podczas tzw. „Demo Day”. Skutecznym efektem pracy Akceleratora było założenie spółki kapitałowej przez pracowników i dalsze prace nad rozwiązaniem technologicznym w ramach komercjalizacji pośredniej. W latach 2021-2024 powstały trzy spółki kapitałowe w ramach Akceleratora – dwie założone przez pracowników Łukasiewicz – PIT oraz jedna przez pracowników Łukasiewicz – ILOT.

Dyrektor Departamentu Komercjalizacji wyjaśniła, że „mierniki i wskaźniki finansowe Akceleratora Łukasiewicza nie zostały ustalone. Celem Akceleratora Łukasiewicza było zachęcenie Instytutów Sieci do komercjalizacji pośredniej, w tym m.in. tworzenia spółek. (...) W przypadku startupów tworzonych w Sieci Badawczej Łukasiewicz mamy do czynienia ze spółkami z sektora *deep tech*, którego cechą jest to, że rozwiązuje skomplikowane wyzwania technologiczne, inżynierskie albo naukowe. W związku z tym rozwiązania technologiczne potrzebują znacznie dłuższego czasu do wprowadzenia na rynek oraz wyższych nakładów finansowych. Wprowadzenie rozwiązania *deep tech* cechuje też dużo wyższe ryzyko niepowodzenia. (...) Żadna ze spółek nie znalazła inwestora zewnętrznego”.

Łączne koszty kolejnych trzech edycji Akceleratora w latach 2021-2023 wyniosły 1 923,9 tys. zł i dotyczyły m.in. warsztatów przeprowadzonych dla pracowników instytutów Sieci w zakresie komercjalizacji wyników badań B+R, jak również sfinansowania udziału pracowników w konferencjach tematycznych.

(akta kontroli str. 1138-1144, 1167-1169, 1170-1195, 1196-1204, 2863-2906)

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że skutkiem braku zatwierdzonej strategii był brak możliwości formalnego ustalenia kierunku w jakim miała podążać Sieć i Centrum w latach 2019-2024 (I półrocze). Jednocześnie możliwe było inicjowanie wieloletnich projektów, które nie były przewidziane w perspektywie 4- lub 10-letniej.

9. Podstawowym narzędziem w zakresie sprawozdawczości, z którego Centrum czerpało informacje do planów działalności Sieci i Centrum oraz sprawozdań za lata 2019-2024 (I półrocze) było narzędzie informatyczne pn. Kokpit Zarządczy Łukasiewicza (Kokpit), w którym dane (bez danych z Centrum) za pośrednictwem okresowych raportów umieszczały instytuty Sieci na podstawie przekazanego przez Centrum przewodnika po aplikacji oraz wytycznych. Zebrane informacje mogły być prezentowane w formie graficznej (wykres, tabele) z możliwością wyboru różnych poziomów szczegółowości, w tym na poziomie całej Sieci oraz wybranych lub

wszystkich instytutów Sieci. Dane umieszczane w Kokpicie dotyczyły czterech obszarów, tj. Projekty, Komercjalizacja, Finanse i HR⁶¹.

Z danych pozyskanych z Kokpitu dla całej Sieci Badawczej Łukasiewicz wynikało, że łączne przychody z komercjalizacji wynosiły odpowiednio: w 2019 r. 142 413,7 tys. zł, w 2020 r. 193 757,7 tys. zł, w 2021 r. 215 374,3 tys. zł, w 2022 r. 225 002,3 tys. zł, w 2023 r. 234 119,7, a na koniec maja 2024 r. wyniosły 73 782,6 tys. zł. Do 2022 r. wskazane przychody były traktowane jako przychody z komercjalizacji bezpośredniej, od 2023 r. w Kokpicie zaczęto wyróżniać następujące kategorie przychodów z komercjalizacji:

- przychody z komercjalizacji bezpośredniej⁶² wyniosły w 2023 r. 15 977,5 tys. zł, wobec 225 000,6 tys. zł w 2022 r.; w 2024 r. 1 797,4 tys. zł,
- przychody ze sprzedaży patentów⁶³ wyniosły w 2023 r. 255,9 tys. zł⁶⁴; w 2024 r. 312,9 tys. zł,
- przychody z licencji⁶⁵ wyniosły w 2023 r. 3 707,6 tys. zł⁶⁶; w 2024 r. 1 387,9 tys. zł,
- przychody z wdrożeń własnych⁶⁷ wyniosły w 2023 r. 214 178,7 tys. zł; w 2024 r. 70 284,4 tys. zł.

Do 2023 r. nie wyodrębniano na poziomie Kokpitu przychodów ze sprzedaży patentów i licencji – prowadzono jedynie ewidencję ilościową. Jednak weryfikacja informacji i danych zawartych w Kokpicie wykazała szereg niezgodności, które zostały szerzej opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 1205-1211, 1212-1226, 1451-1455, 1456-1478, 2732-2813, 2863-2906)

10. W przypadku sześciu instytutów Sieci⁶⁸ objętych szczegółowym badaniem stwierdzono, że w ramach sprawowanego nadzoru Prezes Centrum zatwierdził statuty, regulaminy organizacyjne oraz plany finansowe instytutów. Ponadto Prezes Centrum wywiązał się z obowiązku wyboru firm audytorskich do badania rocznych sprawozdań finansowych instytutów i każdorazowo informował instytut Sieci o dokonanych wyborze firmy audytorskiej. Instytuty Sieci po zatwierdzeniu

⁶¹ ang. *Human Resources* – zasoby ludzkie.

⁶² „Definicje komercjalizacji zostały ujęte w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. oraz Regulaminie zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej wraz z zasadami komercjalizacji w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz. W praktyce komercjalizacja wyników prac B+R to działania obejmujące transfer wiedzy, technologii lub wdrożenie wspomnianych wyników, w celu uzyskania korzyści majątkowych na zasadach rynkowych. Proces polegający na transferze technologii, wdrożeniu jej we własnej działalności, produkcji i sprzedaży produktów w oparciu o tę technologię, przenoszeniu wyników badań lub udostępnieniu innym podmiotom, głównie przedsiębiorcom, zmienionego, ulepszanego lub nowego produktu, metody czy rozwiązania, w celu uzyskania korzyści majątkowych na zasadach rynkowych. Przychody z komercjalizacji bezpośredniej to przychody ze sprzedaży wyników działalności B+R czyli własności intelektualnej (IP), know-how czyli majątkowych dóbr niematerialnych i inne spełniające definicję komercjalizacji, a nie ujęte w poniższych pozycjach komercjalizacji”, Przewodnik do aplikacji Kokpit zarządcy na 2024, str. 4-5.

⁶³ „Przychody ze sprzedaży prawa do wyłącznego korzystania z wynalazku”, Przewodnik do aplikacji Kokpit zarządcy na 2024 str. 5.

⁶⁴ Przychody nie były wcześniej wykazywane – brak danych w Kokpicie za lata 2019-2022.

⁶⁵ „Przychody ze sprzedaży albo oddania do użytkowania IP na podstawie umowy licencyjnej”, Przewodnik do aplikacji Kokpit zarządcy na 2024, str. 5.

⁶⁶ Przychody nie były wcześniej wykazywane – brak danych w Kokpicie za lata 2019-2022.

⁶⁷ „Przychody ze sprzedaży produktów lub usług wytworzonych lub świadczonych w oparciu o wyodrębnioną własność intelektualną (IP) wytworzoną w instytucie, o ile sprzedaż spełnia test klasyfikacji zgodny z Wytyczną Prezesa Centrum Łukasiewicz nr 9”; Przewodnik do aplikacji Kokpit zarządcy na 2024 r. str. 5.

⁶⁸ Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Lotnictwa (Łukasiewicz - ILOT), Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Metali Nieżelaznych (Łukasiewicz - IMN), Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Przemysłu Organicznego (Łukasiewicz – IPO), Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Technik Innowacyjnych EMAG (Łukasiewicz – EMAG), Sieć Badawcza Łukasiewicz - Instytut Ciężkiej Syntezy Organicznej „Blachownia”, Sieć Badawcza Łukasiewicz – Przemysłowy Instytut Automatyki i Pomiarów PIAP (Łukasiewicz – PIAP).

sprawozdania finansowego otrzymywały informacje, w tym decyzje o ewentualnym podziale osiągniętego zysku z prowadzonej działalności.

(akta kontroli str. 11-14, 176-226, 2863-2906)

11. W latach 2019-2024 (I półrocze) Departament Kontroli⁶⁹ (DK) prowadził kontrolę wewnętrzną komórek organizacyjnych Centrum na podstawie przepisów Statutu Centrum Łukasiewicz⁷⁰, natomiast kontrolę instytutów Sieci na podstawie art. 36 ust. 1 i 3 ustawy SBŁ oraz wewnętrznego Regulaminu kontroli instytutów Sieci Badawczej Łukasiewicz⁷¹.

DK tworzył lub aktualizował w każdym roku plan kontroli wewnętrznych zatwierdzany przez Prezesa Centrum. W okresie objętym kontrolą zaplanowano osiem kontroli wewnętrznych w komórkach organizacyjnych Centrum, z czego zostało zrealizowanych siedem oraz zrealizowano dwie kontrole doraźne.

(akta kontroli str. 11-14, 227-228, 2863-2906)

W latach 2019-2024 (I półrocze) w ramach nadzoru sprawowanego przez Prezesa Centrum określonego w art. 36 ust. 1 ustawy SBŁ⁷² DK przeprowadził łącznie 27 kontroli, w tym pięć przekrojowych, 19 problemowych, z których 11 dotyczyło kontroli projektu dotacyjnego, dwie doraźne i jedną sprawdzającą.

W okresie objętym kontrolą realizowano kontrole, których zakres i częstotliwość określone zostały w art. 36 ust. 3 ustawy SBŁ. Łącznie zaplanowano 39 kontroli, z tego w 2019 r. – trzy kontrole, w 2020 r. – osiem kontroli, w 2021 r. – 16 kontroli, w 2022 r. – dwie kontrole, w 2023 r. – dwie kontrole, w 2024 r. – 8 kontroli. W wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych DK w 31 przypadkach wydał następujące oceny ogólne działalności instytutów Sieci⁷³: jedną ocenę pozytywną, trzy oceny pozytywne z uchybieniami, 24 oceny pozytywne z nieprawidłowościami oraz trzy oceny negatywne - osiem kontroli na dzień 30 czerwca 2024 r. było w toku. Ocenie nie rzadziej niż co trzy lata zostały poddane wszystkie instytuty Sieci, jednak nie wszystkie które istniały w dniu powstania Sieci Badawczej Łukasiewicz, co było związane z połączeniami instytutów Sieci w latach 2019-2023. Przykładem może być Sieć Badawcza Łukasiewicz – Krakowski Instytut Technologiczny (Łukasiewicz – KIT), w którego skład weszły w sumie trzy instytuty: od 1 kwietnia 2020 r. Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania, Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Odlewnictwa oraz od 1 stycznia 2023 r. Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Techniki i Aparatury Medycznej (Łukasiewicz – ITAM). Dwa pierwsze instytuty Sieci zostały skontrolowane na podstawie art. 36 ust. 3 ustawy SBŁ już w ramach Łukasiewicz – KIT w 2022 r., natomiast Łukasiewicz – ITAM

⁶⁹ Zgodnie z Regulaminami organizacyjnymi Centrum Łukasiewicz do 9 marca 2021 r. za prowadzenie kontroli odpowiadał Departament Finansów i Kontroli, a od 10 marca 2021 r. w Departament Kontroli.

⁷⁰ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie statutu Centrum Łukasiewicz (Dz. U. poz. 592).

⁷¹ Zarządzenie nr 17/2022 Prezesa Centrum Łukasiewicz z dnia 19 grudnia 2022 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu kontroli instytutów Sieci Badawczej Łukasiewicz – obowiązujące od 1 stycznia 2023 r.; poprzednio obowiązywało: zarządzenie nr 7/2019 Prezesa Centrum Łukasiewicz z dnia 20 sierpnia 2019 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu kontroli instytutów Sieci Badawczej Łukasiewicz oraz zarządzenie 23/2019 Prezesa Centrum Łukasiewicz z dnia 18 listopada 2019 r. w sprawie zmiany Regulaminu kontroli instytutów Sieci Badawczej Łukasiewicz. Dalej: regulamin kontroli instytutów Sieci.

⁷² Zgodność działań z przepisami prawa i statutami, rzetelność, celowość i gospodarność, prawidłowość realizacji podstawowych zadań oraz prawidłowość wydatkowania środków finansowych z dotacji celowych na realizację projektów badawczych i inwestycyjnych.

⁷³ Regulamin kontroli instytutów Sieci zawierał definicję nieprawidłowości i uchybień oraz ich stopniowanie, natomiast poszczególne obszary objęte kontrolą mogły otrzymać ocenę od A do E. Za nieprawidłowość uznaje się naruszenie wymagań powszechnie obowiązującego prawa albo istotne naruszenie wytycznych Prezesa lub regulacji wewnętrznych instytutu Łukasiewicza o negatywnym wpływie na funkcjonowanie lub działalność instytutu Łukasiewicza objęte kontrolą, w tym na finanse instytutu Łukasiewicza. Za uchybienie uznaje się naruszenie wymagań określonych w regulacjach wewnętrznych instytutu Łukasiewicza lub wytycznych Prezesa, które nie ma charakteru nieprawidłowości. W protokole ustalana była ogólna ocena również w skali A do E (A – ocena pozytywna, B – ocena pozytywna z uchybieniami, C – ocena pozytywna z nieprawidłowościami, D – ocena istotne nieprawidłowości, E – ocena negatywna).

został skontrolowany jako odrębna jednostka jeszcze w 2021 r. Kolejna kontrola planowa Łukasiewicz – KIT powinna nastąpić w 2025 r.

(akta kontroli str. 11-14, 227-228, 2863-2906)

Sprawozdawczość była prowadzona w formie tabelarycznej w sposób zapewniający monitorowanie postępu realizacji zadań i w oparciu o wskazane zestawienie Dyrektor DK omawiał podczas cyklicznych spotkań z Prezesem lub nadzorującym Wiceprezesem Centrum postępy w realizacji planów kontroli. W zakresie kontroli wewnętrznych DK wypełniał obowiązek wynikający z § 16 statutu i na koniec każdego roku przygotowywał informacje o realizowanych kontrolach wewnętrznych, które zatwierdzał Prezes Centrum i przysyłał do ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.

(akta kontroli str. 11-14, 227-228, 715-720, 727, 2863-2906)

Departament Kontroli Centrum Łukasiewicz od momentu powstania w 2019 r. zatrudniał od trzech do ośmiu osób (7,8 etatu) wg stanu na koniec każdego roku kalendarzowego⁷⁴.

(akta kontroli str. 11-14, 227-228, 229-230)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Prezes Centrum zawarł w 2023 r. aneksy do umów o zarządzanie zawartych z dyrektorami instytutów Sieci, w których wprowadził m.in. sześciomiesięczny okres wypowiedzenia stosunku pracy oraz katalog świadczeń dodatkowych, co było działaniem niecelowym i powodowało wysokie ryzyko niegospodarności.

W 2023 r. Prezes Centrum, pan Andrzej Dybczyński wprowadził nowy wzór umowy o zarządzanie, który m.in. przyznawał osobom zarządzającym sześciomiesięczny okres wypowiedzenia stosunku pracy, odprawę w razie odwołania ze stanowiska w wysokości trzykrotności miesięcznego wynagrodzenia oraz szereg świadczeń dodatkowych, m.in. nagrodę jubileuszową przyznaną nie częściej niż co 5 lat lub comiesięczny zwrot kosztów użytkowania udostępnionego lokalu mieszkalnego lub comiesięczne świadczenia związane z korzystaniem z częściowo odpłatnych usług telekomunikacyjnych. W próbie umów o zarządzanie, objętej szczegółowym badaniem, aneksy zostały zawarte z sześcioma dyrektorami instytutów.

Umowy o zarządzanie zawierane według poprzedniego wzoru ustalonego przez Prezesa Centrum, pana Piotra Dardzińskiego wskazywały jedynie na powiązanie wypowiedzenia umowy o zarządzanie z zachowaniem okresu wypowiedzenia wynikającego z przepisów prawa pracy. Umowa nie miała postanowień dotyczących odpraw z tytułu odwołania ze stanowiska, więc taka odprawa mogła być wypłacona wyłącznie na podstawie art. 12 ustawy kominowej, tj. na podstawie decyzji Prezesa Centrum i w ustalonej przez niego wysokości. We wskazanym wzorze umowy o zarządzanie, jak również w umowach o zarządzanie objętych szczegółowym badaniem nie przewidywano świadczeń dodatkowych.

Po objęciu funkcji Prezesa Centrum przez pana Huberta Cichockiego, umowy o zarządzanie aneksowane w 2023 r., zostały zmienione na podstawie kolejnego aneksu w kwietniu 2024 r. Zgodnie z aneksem w zakresie odprawy w razie odwołania ze stanowiska wprowadzono postanowienia zgodne z art. 12 ustawy kominowej, natomiast uchylone zostało postanowienie o sześciomiesięcznym okresie wypowiedzenia, co według aneksu „ma ten skutek, iż okres wypowiedzenia stosunku pracy powstałego w wyniku powołania na Funkcję

⁷⁴ 31.12.2019 r. – 3 osoby, 31.12.2020 r. – 4 osoby, 31.12.2021 r. – 5 osób (4,8 etatu), 31.12.2022 r. – 7 osób (6,8 etatu), 31.12.2023 r. – 8 osób (7,8 etatu).

będzie każdorazowo ustalany zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy – Kodeksu pracy”. Aneksem został ograniczony również zakres świadczeń dodatkowych – usunięto nagrodę jubileuszową oraz dodatek mieszkaniowy, a pozostawiono m.in. odprawę w związku z przejściem na emeryturę lub rentę, świadczenia z tytułu dodatkowego ubezpieczenia oraz dodatki do wynagrodzeń przyznawane w ramach realizacji projektów finansowych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁷⁵.

Wyjaśnienia przekazane przez Dyrektora Departamentu Organizacji, panią Katarzynę Kopaczewską wskazują, że „zmiana umów o zarządzanie dyrektorów instytutów w roku 2023 wynikała z decyzji ministra nadzorującego, co było wynikiem kontroli wewnętrznej wynagrodzeń dyrektorów instytutów przeprowadzonej w Centrum na przełomie IV kw. 2022 i I kw. 2023”. Wzorem dla umów zawartych w 2023 r. przez ówczesnego Prezesa Centrum, pana Andrzeja Dybczyńskiego z częścią dyrektorów i zastępców dyrektorów instytutów był wzór umowy zawarty pomiędzy nim, jako dyrektorem Łukasiewicz - PORT a ministrem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w 2019 r. oraz umowy o zarządzanie zawierane z kierownictwem Centrum. Wskazała również, że dyrektorzy negocjowali warunki indywidualnie z ówczesnym prezesem na spotkaniach jeden-na-jeden, czyli wysokość wynagrodzenia, wysokość świadczeń dodatkowych, jak również okres wypowiedzenia. Wyjaśniła, że „według opinii ówczesnego prezesa wyrażanej podczas spotkań poświęconych zmianom umów (...) celem długiego okresu wypowiedzenia było również to, aby w powiązaniu z zawartym w umowie rygorystycznym zakazem konkurencji zabezpieczyć instytuty sieci przed przejmowaniem kadry zarządzającej instytutów przez konkurencję i szybkim wykorzystaniem jej wiedzy na szkodę instytutów, co miało miejsce w przeszłości”.

Pan Andrzej Dybczyński, ówczesny Prezes Centrum dodał, że „analiza dotychczasowych umów wskazywała, że odbiegają od standardu przyjętego przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w 2019 r. dla Prezesa i Wiceprezesów Centrum oraz jednego dyrektora instytutu. Co więcej w tych umowach znajdowały się zapisy, które budziły wątpliwości z perspektywy stabilności funkcji – przykładowo że dyrektora można odwołać (...) za *brak współpracy z Centrum*. Ustawodawca stabilizował zatrudnienie dyrektora instytutu i ich zastępców poprzez przesłanki ustawowe, a niektóre zapisy umów o zarządzanie budziły wątpliwości w perspektywie pełnienia funkcji, umożliwiając odwołanie dyrektora pod pozornym pretekstem. Druga kwestia – zapisy umów przyjętych przez ministerstwo dawały gwarancję poprawności, ponieważ po pierwsze były zaakceptowane przez Departament Prawny Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz były akceptowane przez trzech kolejnych ministrów: Ministra Gowina, Murdzka i Czarnka”. Wyjaśnił również, że wzór aneksu do umowy został zatwierdzony przez radcę prawnego współpracującego z Centrum⁷⁶. Zdaniem pana Dybczyńskiego „sześciomiesięczny okres wypowiedzenia nie oznacza, że w tym okresie dyrektor nie może pracować na rzecz instytutu i pobierać by wynagrodzenie za nic, a zatem tak długi okres wypowiedzenia służyć może wykorzystaniu kompetencji i wiedzy dyrektora przy przejmowaniu obowiązków przez kolejnego dyrektora. Można oczekiwać od tych osób w tym okresie wypowiedzenia że będą pracować na rzecz instytutu. To bardziej zwolnienie ich z obowiązku świadczenia pracy można by analizować w kategoriach

⁷⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm. Dalej: ufp.

⁷⁶ Potwierdza to korespondencja przekazana przez Centrum pomiędzy kancelarią prawną świadczącą usługi prawne a Dyrektorem Departamentu Organizacyjnego.

niegospodarności. Sześciomiesięczny okres wypowiedzenia dotyczy tylko sytuacji przerwania kadencji, a nie jej ustawowego zakończenia i gwarantuje zarządzającemu więcej czasu na znalezienie następcy. Osoby zarządzające są rekrutowane przez wiele miesięcy i to gwarantuje bezpieczeństwo zarządcze jednostki. Sześciomiesięczny okres wypowiedzenia jest uznawany za celowy i uzasadniony w innych jednostkach publicznych, w tym w systemie nauki na uczelniach wyższych. Gwarantuje dłuższy okres wypowiedzenia, zabezpiecza instytut przed nagłą utratą wiedzy i kompetencji i przejściem ich przez konkurencję. Zgodnie z przepisami prawa pracy w okresie zatrudnienia pracownik nie może działać na rzecz konkurencji, więc w okresie dłuższego wypowiedzenia nie może przejść do konkurencji. Organizacja publiczna podlega naciskom politycznym co utrudnia pozyskiwanie wartościowych menedżerów z rynku. Gwarancja stabilności zatrudnienia sprzyja pozyskiwaniu ludzi z biznesu, którzy na rynku mają takie mechanizmy zapewnione”. Wskazał również, że dyrektorzy instytutów Sieci przed podpisaniem aneksu składali oświadczenie o zdolności do realizacji takich zapisów i braku zagrożeń dla instytutu z tego tytułu. Zdaniem pana Dybczyńskiego przed przyznaniem wyższych wynagrodzeń oraz podpisaniem aneksu „sytuacja ekonomiczna instytutu była weryfikowana na dwóch poziomach. Po pierwsze na podstawie bieżącej sytuacji ekonomicznej instytutu Sieci – źródłami były Departament Finansowy i Kokpit Zarządczy. Po drugie dyrektorzy instytutów reprezentując instytut potwierdzili, że postanowienia aneksów nie stanowią ryzyk dla sytuacji finansowej instytutu”. Jednocześnie wskazał, że „zarówno okres wypowiedzenia, jak i odprawa są kosztem warunkowym ponoszonym tylko w przypadku przerwania ustawowej kadencji. Jeśli przyznanie takich warunków stanowiłoby działanie niegospodarne to identyczną niegospodarność należałoby zarzucić 22 dyrektorom reprezentującym instytuty i trzem ministrom”. Potwierdził, że „sprawa umów, podwyżek wynagrodzeń dot. decyzji Prezesa nie były dokumentowane w EZD, nie ma również uzasadnienia z punktu widzenia zarządczego umieszczanie kwestii ustalenia zasad wynagradzania byłoby przebiurokratyzowaniem. Skoro kwestia była oczywista uzgodniona z ministerstwem nie było ryzyk, w związku z tym nie było potrzeby tak biurokratycznego podejścia. Natomiast w EZD był w pełni dokumentowany proces zawierania aneksów”.

Dyrektor DK wyjaśnił, że „w ramach zarchiwizowanej dokumentacji Centrum nie został zidentyfikowany żaden wzór, na który wskazuje Pani Dyrektor Katarzyna Kopaczewska (...) ani żaden dokument wskazujący na akceptację takiego wzoru przez Ministerstwo. Nie oznacza to oczywiście, biorąc pod uwagę kwestie poruszane w punktach wcześniej (brak właściwego sposobu ewidencjonowania i dokumentowania), że taki dokument potencjalnie nie istniał. W odniesieniu do kwestii zabezpieczenia interesu finansowego Instytutu w utrwalonej dokumentacji brak jest jakichkolwiek analiz, czy notatek, które dotyczyły sytuacji finansowej instytutów w kontekście świadczeń przyznanych dyrektorom na mocy aneksów podpisywanych na przełomie lipca, sierpnia i września 2023 r. W tym zakresie bazowano jedynie na oświadczeniach samych dyrektorów, które w niektórych przypadkach okazywały się niezgodne z rzeczywistą sytuacją finansową Instytutów i obejmowały wyłącznie kwestie podwyżek wynagrodzenia podstawowego oraz świadczeń dodatkowych, ale już nie pozostałych świadczeń (odprawa) oraz wydłużonego okresu wypowiedzenia. W dokumentacji brak także jakiegokolwiek potwierdzenia treści tych oświadczeń z departamentem odpowiedzialnym za finanse instytutów (Departament Finansów Centrum Łukasiewicz)”.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że postępowanie Prezesa Centrum, pana Andrzeja Dybczyńskiego w zakresie zawierania aneksów i dokonywania zmian

w dotychczas obowiązujących umowach o zarządzanie było niecelowe i powodowało ryzyko niegospodarności. Wzory umów o zarządzanie stosowane do 2023 r., poza nieprecyzyjnymi postanowieniami dotyczącymi wynagrodzenia miesięcznego i podstawy krotności wskazanymi w opinii Prokuratury Generalnej RP, jednolicie regulowały sytuację kadry zarządzającej instytutów Sieci.

Wprowadzanie sześciomiesięcznego okresu wypowiedzenia, przyznanie odprawy w razie odwołania ze stanowiska oraz świadczeń dodatkowych, których poprzednia umowa nie przewidywała, z równoczesnym wprowadzeniem podwyższenia krotności wynagrodzenia miesięcznego większości dyrektorów i zastępców dyrektorów było niecelowe i powodowało ryzyko niegospodarności.

NIK zwraca uwagę na konieczność pilnego przyjęcia jednolitego, spójnego oraz zabezpieczającego interesy Sieci wzoru umów o zarządzanie.

(akta kontroli str. 376-380, 640-648, 649-650, 651-700, 875-879, 880-886, 1053-1059, 1063-1067, 2719-2731, 2814-2858, 2863-2906, 2915-2928)

2. Sprawozdawczość Sieci w oparciu o narzędzie pn. Kokpit Zarządczy Łukasiewicza (Kokpit) była prowadzona nierzetelnie. Kokpit nie przedstawiał wiarygodnych informacji niezbędnych do zapewnienia właściwego zarządzania Siecią, ponieważ dane wprowadzane do Kokpitu przez instytuty Sieci nie zawsze były rzetelne, a przyjęte zasady raportowania i weryfikacji przez Centrum danych nie dawały gwarancji ich poprawności.

Dane z Kokpitu dotyczące projektów badawczych w latach 2019-2023 (do 30 września 2023 r.) były przygotowywane w oparciu o miesięczne, a od IV kw. 2023 r. kwartalne raporty (1 raport *per* projekt) składane przez instytuty Sieci, jednak przekazywane dane nie były prawidłowo weryfikowane przez Centrum w zakresie poprawności nadawanych statusów⁷⁷ oraz ujmowania realizowanych projektów⁷⁸. Projekt realizowany przez kilka instytutów Sieci (konsorcjum) mógł zostać wykazany jako realizowany przez każdy z instytutów, a zgodnie z przewodnikiem po Kokpicie⁷⁹ w pozycji całkowity budżet projektu należało umieszczać budżet całego projektu (wszystkich konsorcjantów), czyli kwotę dofinansowania wraz z wkładem własnym, a w przypadku gdy Instytutowi Sieci nie jest znany całkowity budżet projektu należało wpisać w tym polu wartość budżetu Instytutu Sieci w projekcie.

(akta kontroli str. 1205-1211, 1212-1226, 2732-2747, 2748-2791, 2792-2813, 2863-2906)

Kokpit nie umożliwiał na poziomie Sieci zagregowania danych do szczegółowości projektu, tj. nie można zobaczyć jakie instytuty realizują dany projekt, jaką ma wartość lub status, a ponadto projekty nie posiadały jednoznacznego i unikalnego identyfikatora, który wykluczyłby możliwość duplikowania danych w obrębie jednego instytutu lub całej Sieci – stosowano akronim projektu, który nie spełniał wymogu unikalności charakterystycznego dla systemów IT i baz danych. Dyrektor Departamentu Rozwoju i Innowacji (DBI), pan Rafał Łukasik wyjaśnił, że „w momencie tworzenia bazy Kokpit nie przewidziano potrzeby tworzenia identyfikatorów. Uznano wówczas, że pole «akronim projektu» będzie wystarczające. Od marca 2024 r. rozpoczęto prace nad opracowaniem

⁷⁷ Możliwe statusy: przygotowywany, porzucony, przerwany, w fazie oceny, odrzucony formalnie, odrzucony merytorycznie, zaakceptowany, w trakcie realizacji, zakończony. Weryfikacja statusu zakończony wskazała, że instytuty Sieci dokonywały samodzielnej interpretacji czy dany projekt powinien mieć status zakończony, kiedy z okoliczności wynikało, że projekt powinien mieć status przerwany lub porzucony albo odwrotnie.

⁷⁸ Weryfikacja w dwóch instytutach Sieci objętych kontrolą NIK: Łukasiewicz – PORT – statusy projektów o akronimach: Aneurysens, MAT, AdFarm, Activec, FIBIOMED realizowane przez oraz Łukasiewicz-IMIIF: wyjaśnienia na pismo z kontroli NIK nr KNO.410.2.2.2024.MSE.30 z dnia 25 czerwca 2024 r. dotyczące różnic w ujmowaniu projektów w danych przekazanych z Kokpitu i kontrolerom NIK.

⁷⁹ Przewodnik po aplikacji Kokpit zarządczy 2024, str. 32.

i stworzeniem identyfikatorów projektów. Zakończenie działań w tym zakresie jest planowane na koniec bieżącego roku”.

Wprowadzane do Kokpitu dane w kategorii projektów badawczo-rozwojowych (projekty B+R) w latach 2019-2023 (do września 2023 r.) obejmowały każdy rodzaj przedsięwzięcia realizowanego przez instytuty Sieci, w tym projekty inwestycyjne, prace przygotowawcze do projektów, co uniemożliwiało rzetelne ustalenie faktycznej liczby projektów B+R⁸⁰. Dopiero od IV kw. 2023 r. wprowadzono jednolitą definicję projektu, który może zostać zaraportowany w Kokpicie.

Dyrektor DBI wyjaśnił, że „od września 2023 roku za projekt uznaje się jedynie projekty o charakterze badawczym. Zgodnie z nowym przewodnikiem do Kokpitu w obszarze Projekty *nie należy umieszczać komercjalizacji, komercji niegospodarczej i gospodarczej oraz projektów inwestycyjnych*, tak jak miało to miejsce do września 2023 roku. Celem zmiany definicji była konieczność poprawnej identyfikacji projektów B+R i ich odróżnienie od działań m.in. o charakterze inwestycyjnym, jak np.: *Modernizacja dachu wraz z instalacją odgromową w budynku (...) w Warszawie*”.

Zmiany w zakresie raportowania w Kokpicie zostały wprowadzone od października 2023 r. (IV kw. 2023 r.) i dotyczyły zakresu i jakości danych oraz częstotliwości ich przekazywania przez instytuty Sieci – zmiana z miesięcznego raportowania na raportowanie kwartalne (nie dotyczyła obszaru Finanse i częściowo HR); skutkiem wprowadzenia zmian w trakcie roku było duplikowanie części danych, zmiany w wizualizacji oraz brak możliwości porównania danych pomiędzy latami.

Dyrektor DBI wyjaśnił, że „wprowadzenie zmian w obszarze Projekty w trakcie 2023 roku było autonomiczną decyzją Prezesa Centrum Łukasiewicz, która stanowiła odpowiedź na prośby zgłaszane przez instytuty Sieci Badawczej Łukasiewicz. Departament Badań i Innowacji w trakcie cotygodniowych spotkań statusowych w Centrum Łukasiewicz zgłaszał zastrzeżenia, że wprowadzenie zmian w trakcie roku kalendarzowego spowoduje wyżej wspomniane komplikacje w zakresie raportowania i prezentacji danych oraz ich duplikowania”.

(akta kontroli str. 1213-1218, 2732-2747, 2748-2791, 2792-2813, 2863-2906)

Podobna argumentacja została wskazana przez Dyrektora Departamentu Komercjalizacji, odpowiedzialną za obszar Komercjalizacja. W tym obszarze raportowane były dane ilościowe dotyczące umów komercjalizacyjnych, zgłoszeń patentowych krajowych i międzynarodowych, w tym europejskich i uzyskanych patentów oraz działań w innej formie, np. prawo z rejestracji wzoru przemysłowego, prawo z rejestracji znaku towarowego, spisane i zabezpieczone w odpowiedni sposób know-how. Weryfikacja danych ilościowych w obszarze Komercjalizacja pomiędzy danymi z Kokpitu a danymi uzyskanymi przez kontrolerów NIK w kilku instytutach Sieci⁸¹ objętych kontrolą wykazała rozbieżności.

⁸⁰ W Łukasiewicz – IMiF wskazano m.in. że „wyciąg z kokpitu zawierał projekty ITME i Ł-ITME finansowane z własnych środków przygotowujące do złożenia wniosków projektowych do zewnętrznych instytucji finansujących. Projekty wewnętrznie nazwano Grantami na Granty. Są to pozycje 42 -120 z tabeli kokpitu. Nie zostały one uwzględnione w raporcie dla NIK”; ponadto „w wyciągu z kokpitu 2-krotnie umieszczono projekt LSBSE realizowany w Ł-ITME (poz. 181- 182) ponieważ był równocześnie realizowany w dwóch różnych zakładach badawczych. W raporcie dla NIK ten projekt został uwzględniony 1 raz”. Wskazano również, że „w wyciągu z kokpitu ujęto inwestycje (poz. 36,37,122-130), których nie ujęto w raporcie dla NIK ponieważ sporządzając raport przyjęto, że inwestycje w infrastrukturę nie są projektami badawczymi”.

⁸¹ Łukasiewicz – PIT, Łukasiewicz – PORT, Łukasiewicz – IMiF. Łukasiewicz – PORT przekazał NIK informacje z 2023 r. o czterech przypadkach sprzedaży wyników działalności lub know-how związanego z wynikami, w tym dwóch umowach zawartych w 2023 r. i jednej komercjalizacji pośredniej. Natomiast w Kokpicie zaraportowano dwie umowy o komercjalizację: jedną bezpośrednią i jedną pośrednią.

Dyrektor DKO wyjaśniła, że „obecni pracownicy Departamentu Komercjalizacji nie mają wiedzy i nie dysponują informacjami o sposobie prowadzenia weryfikacji danych wprowadzanych przez instytuty Sieci do Kokpitu w obszarze Komercjalizacja w okresie od początku istnienia Sieci do kwietnia 2023 roku. W połowie kwietnia 2023 roku do Departamentu Komercjalizacji został zatrudniony pracownik, który w ramach swoich obowiązków, m.in. odpowiada za weryfikację raportów złożonych w Kokpicie w obszarze Komercjalizacja pod względem formalnym i merytorycznym. Weryfikacji dokonuje poprzez rozmowy telefoniczne lub wymianę wiadomości e-mail z wybranymi instytutami Sieci, dopytując o szczegóły wprowadzonych danych, np. z jakimi podmiotami zostały podpisane umowy komercjalizacji bezpośredniej w sprawozdawanym kwartale (jeśli wskazana liczba umów jest większa, niż 0)”.

(akta kontroli str. 1219-1221, 2732-2747, 2748-2791, 2792-2813, 2863-2906)

W obszarze Finanse weryfikacja danych wprowadzanych przez instytuty Sieci do Kokpitu odbywała się co miesiąc w oparciu o wprowadzone przez Centrum zasady i wytyczne w zakresie prowadzenia rachunkowości i sprawozdawczości finansowej. Weryfikacja danych źródłowych w trzech instytutach Sieci ujawniła rozbieżności z danymi przekazanymi w Kokpicie w jednej jednostce⁸².

Zastępca Dyrektora DAFIK wyjaśniła, że prowadzone są analizy zaraportowanych danych finansowych i odbywa się kontrola zidentyfikowanych znacznych odchyleń lub stwierdzenia ewidentnego braku uzupełnienia danych w poszczególnych pozycjach raportu. Wskazała, że „ostateczna weryfikacja poprawności danych zawsze następuje przy zatwierdzaniu sprawozdań z działalności instytutu, sprawozdań finansowych oraz przy opiniowaniu Raportów z rozliczenia środków finansowych na działalność bieżącą (subwencje), gdzie dane ujęte w sprawozdaniach i raportach muszą być zgodne z dokumentacją i ewidencją księgową”. Do terminowego, rzetelnego i prawidłowego wykazywania danych w kokpicie obliguje instytuty Sieci Przewodnik do aplikacji kokpitowej oraz oświadczenie składane przez dyrektora instytutu wraz ze sprawozdaniem finansowym, w którym jest mowa o zgodności danych z Kokpitu z dokumentami finansowymi.

Pan Andrzej Dybczyński wyjaśnił, że w ramach optymalizacji funkcjonowania Sieci Badawczej Łukasiewicz, wspólnie z dyrektorami instytutów Sieci i dyrektorami departamentów Centrum zidentyfikował szereg zagadnień wymagających poprawy. Zarzuty w stosunku do Kokpitu dotyczyły nieoptymalnej struktury danych oraz kadencji (częstotliwości) raportowania. Wskazał, że zdaniem wielu osób w Kokpicie były informacje, które niczemu nie służyły, nie były wykorzystywane lub były nieprecyzyjne. Wyjaśnił, że „podczas prac nad optymalizacją kokpitu okazało się, że nie mamy formalnie zagwarantowanej odpowiedzialności za wiarygodność wprowadzanych danych – nie było wskazanych osób, które ręczyłyby za rzetelność danych i ich prawdziwość w systemie. Wydaje mi się, że wprowadziłem zasadę w Wytycznych, że to dyrektor instytutu odpowiada za dane”.

(akta kontroli str. 1222-1223, 2732-2747, 2748-2791, 2792-2813, 2863-2906, 2915-2928)

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że sprawozdawczość Centrum Łukasiewicz została zbudowana w oparciu o narzędzie, w którym wprowadzane dane przez instytuty Sieci nie zawsze były rzetelne i weryfikowane przez

⁸² Łukasiewicz – PIT, Łukasiewicz – PORT. W Łukasiewicz – IMiF stwierdzono np. różnicę w kwocie 5 504,4 tys. zł pomiędzy pozycją „przychody_netto_ze_sprzedazy_i_zrownane_z_nimi_autosuma” w Kokpicie a kwotą wykazaną w tej pozycji w sprawozdaniu finansowym za 2021 r.

pracowników nadzorujących dany obszar. Dane z Kokpitu stanowiły źródło danych dla planów i sprawozdań z działalności Sieci i Centrum oraz szeroko prowadzonej komunikacji i tworzenia marki Łukasiewicz. W związku z ujawnionymi rozbieżnościami nie można stwierdzić, że dane umieszczone w dokumentach, na podstawie których funkcjonowała Sieć Badawcza Łukasiewicz, były rzetelne.

Prezes Centrum w wyjaśnieniach z dnia 2 lipca 2024 r. wskazał, że „strategia oparta została o błędne założenia wynikające chociażby z nieprawidłowego kwalifikowania na poziomie sprawozdań z działalności Sieci przychodów z komercjalizacji. Przygotowywane sprawozdania do przychodów z komercjalizacji zaliczały:

- sprzedaż wyników działalności B+R czyli własności intelektualnej (IP) albo oddawanie do używania tego IP, w szczególności na podstawie umowy licencyjnej (komercjalizacja bezpośrednia);
- obejmowanie lub nabywanie udziałów lub akcji w spółkach lub obejmowaniu warrantów subskrypcyjnych uprawniających do zapisu lub objęcia akcji w spółkach, w celu wdrożenia lub przygotowania do wdrożenia wyników działalności naukowej lub know-how związanego z jej wynikami (komercjalizacja pośrednia);
- sprzedaż produktów lub usług wytworzonych lub świadczonych w oparciu o wyodrębnioną własność intelektualną (IP) wytworzoną w instytucie, o ile sprzedaż spełnia test klasyfikacji (wdrożenie własne).

Dwie pierwsze kategorie przychodów są zbieżne z definicją komercjalizacji z upswn. Natomiast trzecia kategoria nie jest znana tej ustawie. Zgodnie z przygotowaną opinią prawną wdrożenia własne rozumiane jako własna eksploatacja IP Instytutu drogą sprzedaży produktów i usług wytworzonych na bazie IP nie spełniają warunków uznania ich za komercjalizację pośrednią lub bezpośrednią w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Nie są one także komercjalizacją w wąskim znaczeniu tego słowa dotyczącym wyłącznie tych działań, które są związane z odpłatnym udostępnieniem wyników badań podmiotom trzecim lub przenoszeniem wyników badań na takie podmioty. Z przeprowadzonych analiz wynika, że zdecydowana większość wykazywanych przez instytuty przychodów z wdrożeń własnych (błędnie klasyfikowanych w poprzednich latach jako przychody z komercjalizacji) nie spełnia ustawowych definicji komercjalizacji bezpośredniej i pośredniej. Jako wystarczające kryterium kwalifikowania przychodów w ten sposób przyjęto tzw. test wdrożenia własnego, czyli np. sam fakt, że produkt lub usługa zawiera własność intelektualną powstałą w instytucie. Zaliczenie tzw. wdrożeń własnych do przychodów z komercjalizacji znacznie przeskalowuje kwotę przychodów z komercjalizacji (236 mln PLN zamiast 21,5 mln PLN), co w istotny sposób zmienia postrzeganie Sieci Badawczej Łukasiewicz. Raportowanie całkowitej wielkości sprzedaży produktu w pozycji «Wdrożenie własne» jest wprowadzaniem w błąd interesariuszy, ponieważ w całkowitej wielkości przychodów zawarte są również marże wynikające z innych niż własność intelektualna elementów łańcucha wartości, takich jak (w zależności od rodzaju działalności), np. marketing, sprzedaż, produkcja, design, jakość procesu, organizacja itd. Oznacza to również, że nie istniał mechanizm zachęcający instytuty do prowadzenia działalności skutkującej komercjalizacją we właściwym znaczeniu tego słowa. Wszystko to skutkowało brakiem wystarczającego uwzględnienia kwestii komercjalizacji jako jednego z kluczowych elementów funkcjonowania Sieci Badawczej”.

Pan Andrzej Dybczyński wyjaśnił, że „wdrożenia własne od początku powstania Sieci były raportowane jako przychody z komercjalizacji i nie było to nigdy kwestionowane. Według mojej wiedzy w polskim prawie nie ma ogólnej precyzyjnej definicji komercjalizacji, a w upswn, w szczególności w zakresie komercjalizacji bezpośredniej i pośredniej odnoszą się do podmiotów szkolnictwa wyższego. Wdrożenie własne pod pewnymi warunkami wg literatury wpisuje się w pojęcie komercjalizacji bezpośredniej. Czym jest wdrożenie własne? Wdrożenie własne to jest sprzedaż usługi lub produktu bezpośrednio klientowi – instytut wystawia fakturę. Klient nie musi być zainteresowany kupnem technologii, a jest zainteresowany zakupem produktu lub usługi. My przyjęliśmy, że wdrożenie własne może być kwalifikowane jako komercjalizacja, ale ja powiedziałem dyrektorom instytutów Sieci, że jaką mam pewność, że wy sprzedajecie produkt, który jest efektem badań. Dlatego wprowadzony został test wdrożenia własnego. W definicji klasyfikacji przychodów został wprowadzony mechanizm, który pozwalał na wiarygodne przedstawienie przychodów z komercjalizacji i wdrożeń własnych. W definicji ustawowej działalności Sieci Badawczej Łukasiewicz jest wprowadzanie na rynek badań własnych – spełnia to kryteria komercjalizacji – i to raportujemy. W Centrum Łukasiewicz istnieje dokumentacja dotycząca całej analizy i argumentów. Wypracowaliśmy wspólnie dlaczego wdrożenie własne umieszcza się w kategorii komercjalizacji. W każdym systemie raportowania kluczowe jest zrozumienie przez odbierającego raport, jaka jest struktura danych i z czego ona pochodzi. Nie można interpretować raportowania i sprawozdawczości bez analizy danych jakie na to się składają. Wśród przychodów z komercjalizacji są uwidaczniane wdrożenia własne i w zależności od potrzeb analitycznych, może zaliczyć wdrożenia własne do komercjalizacji lub nie. Nikt nigdy nie zakwestionował tego, że wdrożenia własne były kwalifikowane do komercjalizacji. Gdyby ktoś zakwestionował ten zakres danych, np. minister to nie byłoby problemem żeby to usunąć, ale do tej pory nikt tego nie kwestionował. To są cały czas te same dane. Wdrożenia własne w instytutach są odpowiedzią na zapotrzebowanie na produkt, a niekoniecznie technologię. Ponadto jest zgodna z prawem – nie należy odnosić definicji z upswn”. Wskazał ponadto, że celem było uzyskanie wiarygodnej i trwałej w czasie informacji zarządczej – „chciałem żeby wdrożenia własne były pozycją wyodrębnioną – jeżeli mam 250 mln zł przychodu, tj. z patentów tyle, ze spółek tyle i z wdrożeń własnych. Chodziło o unikanie przekazywania informacji promowanej przez poprzedniego Prezesa Centrum, że Sieć Badawcza Łukasiewicz jest trzecią największą instytucją w Europie, ale umożliwić realne porównanie się z innymi np. Towarzystwem Fraunhofera. Wydaje mi się, że Dyrektorzy wskazywali na problem, że klasyfikacja przychodów bardzo często ulegała zmianom – i niektórzy wskazywali, że chodziło o to żeby pokazywać wzrosty. Mi zależało na wiarygodności i rzetelności poprzez ustalenie w długim terminie uzgodnionej kategoryzacji przychodów i ich stabilność”.

Odnosząc się do wdrożenia zmian w Kokpicie w trakcie 2023 r. pan Dybczyński wskazał, że „implementacja uzgodnionych zmian w Kokpicie następowała w różnych terminach – celem było to – pamiętam dyskusje na ten temat – aby uzyskać szybko oszczędności czasowe dla organizacji – uzgodniliśmy plan, aby zmiany wchodziły etapami. Przeanalizowaliśmy co tracimy, co zyskujemy”. Przyznał w zakresie rzetelności danych z Kokpitu, że złożoność i liczba danych wprowadzanych do Kokpitu zwiększała prawdopodobieństwo ryzyka błędnych danych – jego zdaniem celem optymalizacji Kokpitu była redukcja ryzyk w systemie. Jednocześnie wyjaśnił, że nie miał wiedzy o nieprawidłowych danych i nie pamięta by zgłaszano mu konkretne błędy czy nieprawidłowe dane.

NIK zauważa, że podstawowym celem sprawowania nadzoru przez Centrum nad instytutami Sieci, którego zakres został wskazany m.in. w art. 36 ust. 1 ustawy SBŁ powinno być poniesienie nakładów na wiarygodną i rzetelną sprawozdawczość, aby zarówno Prezes Centrum, jak i minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki mieli pewność, że działania instytutów Sieci i całej Sieci Badawczej Łukasiewicz były w danym okresie sprawozdawczym zgodne z przepisami prawa i statutami, rzetelne, celowe i gospodarne. Prowadzona w latach 2019-2024 (I półrocze) sprawozdawczość nie pozwalała na potwierdzenie takiej zgodności. NIK zwraca również uwagę, że raporty z danymi są wprowadzane do końca miesiąca następującego po zakończeniu okresu sprawozdawczego, a następnie w kolejnym miesiącu weryfikowane przez Centrum. Dlatego prezentowane dane za czerwiec 2024 r. lub II kw. 2024 r. mogą zostać potwierdzone przez Centrum dopiero na koniec sierpnia 2024 r. Oznacza to, że zdarzenie z kwietnia 2024 r. w przypadku raportowania kwartalnego zostanie poddane ewentualnej weryfikacji dopiero w sierpniu 2024 r.

(akta kontroli str. 1205-1211, 1212, 1213-1218, 1219-1221, 1222-1223, 1224-1226, 1451-1455, 1456-1478, 2732-2747, 2748-2791, 2792-2813, 2863-2906, 2915-2928)

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2019-2024 (I półrocze) Centrum Łukasiewicz i instytuty funkcjonujące w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz i działały w oparciu o corocznie ustalone przez Radę Centrum kierunki działalności oraz roczne plany działalności Sieci i Centrum zatwierdzane przez Radę Centrum, przy czym plany na 2024 r. nie zostały zatwierdzone na dzień 5 lipca 2024 r.

Pomimo upływu 5 lat działalności Sieci nie zostały dotychczas zatwierdzone przez Radę Centrum opracowane przez Prezesów Centrum projekty strategii 4-letniej w 2020 r. oraz 4-letniej i 10-letniej w 2023 r.

Brak zatwierdzonych dokumentów strategicznych znacząco utrudniał ustalenie celów krótko- i długoterminowych Sieci. Decyzje o uruchomieniu wieloletnich przedsięwzięć, takich jak Akcelerator Łukasiewicza w 2021 r. oraz Kampusy Łukasiewicza w 2022 r. nie były przewidziane nawet w projekcie strategii 4-letniej z 2020 r.

Ustalenie osiągnięcia założonych efektów działalności Sieci było ograniczone nie tylko ze względu na brak zatwierdzonej strategii, ale także brak wiarygodnych danych w narzędziu sprawozdawczym pn. Kokpit Zarządczy Łukasiewicza, niezbędnych do zapewnienia właściwego zarządzania Siecią. Dane wprowadzane do Kokpitu przez instytuty Sieci nie zawsze były rzetelne, a przyjęte zasady raportowania i weryfikacji przez Centrum danych nie dawały gwarancji ich poprawności.

Ponadto w 2023 r. zmieniono sposób kwalifikacji przychodów z komercjalizacji, wprowadzając, obok terminu komercjalizacji bezpośredniej i pośredniej wynikającej z przepisów upswn, tzw. wdrożenia własne. Należy również wskazać, że dopiero od 2023 r. zaczęto na poziomie Kokpitu wyodrębniać przychody ze sprzedaży patentów, licencji – wcześniej prowadzono wyłącznie ewidencję ilościową, a ewentualne przychody były włączane do ogólnej sumy przychodów z komercjalizacji.

Warunki wynagradzania określone umowami o zarządzanie zawartymi z dyrektorami instytutów Sieci i ich zastępcami, objęte szczegółowym badaniem, były ustalane w oparciu o przepisy ustawy kominowej oraz ustawy SBŁ. Zmiana umów o zarządzanie wprowadzona w 2023 r. przez ówczesnego Prezesa Centrum była niecelowa i powodowała wysokie ryzyko niegospodarności, ponieważ zwiększała bez uzasadnienia koszty zatrudnienia kadry zarządzającej przyznając m.in. sześciomiesięczny okres wypowiedzenia, odprawę w związku z odwołaniem ze stanowiska w wysokości trzykrotności miesięcznego wynagrodzenia oraz

świadczenia dodatkowe, których wcześniej zawarte umowy o zarządzanie nie przewidywały.

Przyznawanie nagród rocznych dyrektorom instytutów Sieci i ich zastępcom, objęte szczegółowym badaniem, odbywało się zgodnie z obowiązującymi przepisami, a ich wysokość nie przekraczała czterokrotności miesięcznego wynagrodzenia – ostateczną decyzję w sprawie przyznania nagrody podejmował Prezes Centrum.

Przeprowadzony audyt zewnętrzny za 2021 r. nie wykazał nieprawidłowości, dwie z trzech rekomendacji audytorów zostały zrealizowane.

Centrum prowadziło rokrocznie nabór wniosków o realizację projektów badawczych oraz finansowanie lub dofinansowanie inwestycji związanych z realizacją takich projektów wśród instytutów Sieci zgodnie z obowiązującymi przepisami. Źródłem finansowania realizacji projektów badawczych i inwestycyjnych była dotacja przyznawana corocznie Centrum przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, a od 2021 r. również środki uzyskane ze sprzedaży lub wykupu skarbowych papierów wartościowych.

W latach 2019-2024 (I półrocze) Prezes Centrum zgodnie z ustawowymi przesłankami, po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, umorzył należność Łukasiewicz – IMiF w wysokości 423,2 tys. zł wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych i opublikował informacje o umorzeniu w BIP.

Prezes Centrum realizował ustawowe zadania zatwierdzając statuty i regulaminy organizacyjne instytutów Sieci objętych szczegółowym badaniem. Zatwierdzał plany finansowe i sprawozdania finansowe tych instytutów Sieci oraz wywiązał się z obowiązku wyboru firmy audytorskiej do badania sprawozdania finansowego instytutów Sieci.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2. Gospodarka finansowa Centrum Łukasiewicz

1. Struktura przychodów Centrum Łukasiewicz w latach 2019-2024 (I półrocze)⁸³ była oparta przede wszystkim na subwencji, z której pokrywano koszty działalności oraz realizacji zadań Centrum, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy SBŁ (działalność podstawowa) oraz przychodach z tytułu wykupu skarbowych papierów wartościowych (obligacje). Ogółem przychody w latach 2019-2024 (I półrocze) wyniosły 270 027 tys. zł.

Przychody z subwencji na koszty działalności w poszczególnych latach wynosiły: w 2019 r. 9 505,7 tys. zł, w 2020 r. 19 780,3 tys. zł, w 2021 r. 23 930,7 tys. zł, w 2022 r. 53 783,2 tys. zł, w 2023 r. 44 204 tys. zł i na koniec czerwca 2024 r. 14 300 tys. zł.

Kontrola przeprowadzona w 2021 r. przez nadzorującego ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki⁸⁴ ujawniła, że w latach 2019-2020 Centrum nie wykazywało w przychodach pełnej wysokości otrzymanej subwencji. Kwotę niewykorzystanej subwencji w danym roku kalendarzowym ujmowano na koncie rozliczenia międzyokresowe przychodów. Skutkiem takiego działania było zaniżenie wyniku finansowego Centrum. Od 2022 r. całkowita kwota subwencji była ujmowana prawidłowo w ewidencji księgowej po stronie przychodów i poprawnie wykazana w sprawozdaniu finansowym.

⁸³ Dane według stanu księgowania na dzień 30 czerwca 2024 r. Wyniki finansowe za 2019 r. obejmują okres od dnia wejścia w życie ustawy SBŁ do końca roku kalendarzowego, tj. od 1 kwietnia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r.

⁸⁴ Wystąpienie pokontrolne z dnia 25 sierpnia 2022 r. z kontroli przeprowadzonej w Centrum Łukasiewicz w zakresie prawidłowości sprawowania nadzoru nad działalnością instytutów Sieci, funkcjonowania kontroli wewnętrznej w Centrum, prawidłowości prowadzenia gospodarki finansowej, w tym wykorzystania dotacji, o której mowa w art. 58 ust. 1 pkt 2 lit. b ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz przyznanej na rok 2019 oraz realizacji wybranych obowiązków ustawowych – Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego <https://www.gov.pl/web/nauka/wystapienia-pokontrolne-2023>

W latach 2019-2024 minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki przyznał Centrum subwencję na ogólną kwotę 200 204 tys. zł, tj. w 2019 r. 22 500 tys. zł, w 2020 r. 16 500 tys. zł, w 2021 r. 22 500 tys. zł, w 2022 r. 44 500 tys. zł⁸⁵, w 2023 r. 44 204 tys. zł i w 2024 r. 50 000 tys. zł⁸⁶.

Przychody z innych źródeł, obejmujące od 2021 r. przede wszystkim przychody z tytułu wykupu obligacji, wyniosły łącznie 93 368,2 tys. zł, a w poszczególnych latach wynosiły odpowiednio: w 2019 r. 3 tys. zł, w 2020 r. 3,2 tys. zł, w 2021 r. 17 535,1 tys. zł, w 2022 r. 36 615,9 tys. zł, w 2023 r. 38 241,2 tys. zł, natomiast na koniec czerwca 2024 r. wyniosły 969,8 tys. zł.

Przychody z odsetek wyniosły łącznie 3 704 tys. zł, a w poszczególnych latach wynosiły odpowiednio: w 2019 r. 32,6 tys. zł, w 2020 r. 25,9 tys. zł, w 2021 r. 4,9 tys. zł, w 2022 r. 1 057 tys. zł, w 2023 r. 1 729,3 tys. zł, natomiast na koniec czerwca 2024 r. wyniosły 854,3 tys. zł.

Centrum nie osiągnęło przychodów z udziałów lub akcji w spółkach lub z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, nie otrzymało również od zewnętrznych podmiotów gospodarczych wynagrodzenia za sprzedaż produktów i usług, tj. przychodów ze sprzedaży fakturowanej prac B+R⁸⁷; przychodów z komercjalizacji⁸⁸ lub przychodów ze sprzedaży komercyjnej⁸⁹.

(akta kontroli str. 231-234, 235-236, 247-249, 2863-2906)

Struktura kosztów Centrum Łukasiewicz w latach 2019-2024 (I półrocze)⁹⁰ obejmowała koszty związane z prowadzeniem działalności podstawowej, w ramach której największe pozycje w latach 2019-2020 stanowiły wynagrodzenia (osobowe i bezosobowe), a od 2021 r. koszty realizacji zadań. Koszty ogółem w okresie objętym kontrolą wyniosły 240 284,3 tys. zł, a w poszczególnych latach wynosiły odpowiednio: w 2019 r. 12 145 tys. zł, w 2020 r. 20 101,4 tys. zł, w 2021 r. 42 369,5 tys. zł, w 2022 r. 75 130,1 tys. zł, w 2023 r. 75 954,9 tys. zł i do końca czerwca 2024 r. 14 583,4 tys. zł.

Koszty wynagrodzeń osobowych i bezosobowych wyniosły w okresie objętym kontrolą łącznie 69 108,8 tys. zł. Roczne koszty zatrudniania pracowników etatowych, w tym kierownictwa Centrum wynosiły odpowiednio: w 2019 r. 3 681,9 tys. zł, w 2020 r. 9 816,1 tys. zł, w 2021 r. 11 098,5 tys. zł, w 2022 r. 13 843,3 tys. zł, w 2023 r. 15 702,2 tys. zł i do 30 czerwca 2024 r. 7 174,9 tys. zł.

W latach 2019-2024 (I półrocze) koszty wynagrodzenia miesięcznego⁹¹ Prezesa (trzy osoby) i Wiceprezesów (siedem osób) wyniosły odpowiednio 3 526,7 tys. zł oraz 8 219,4 tys. zł, tj. łącznie 11 746,1 tys. zł. Koszty wynagrodzenia miesięcznego w poszczególnych latach wynosiły odpowiednio: w 2019 r. 978,7 tys. zł, w 2020 r. 1 696,9 tys. zł, w 2021 r. 2 368,1 tys. zł, w 2022 r. 2 079,6 tys. zł i w 2023 r. 3 369,8 tys. zł. Wynagrodzenie miesięczne osób pełniących te funkcje nie przekraczało maksymalnej wysokości określonej w art. 8 ust. 6a ustawy kominowej, tj. dziesięciokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego,

⁸⁵ Subwencja została podwyższona o 10 000 tys. zł w związku z decyzją ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki o sfinansowaniu zlecenia przez Prezesa Centrum Łukasiewicz realizacji projektu badawczo-rozwojowego pn. Rozwój interinstytucjonalnych technologii agregacji, przetwarzania i wizualizacji danych statystycznych instytucji publicznych do Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Technik Innowacyjnych EMAG.

⁸⁶ Kwota przyznana Centrum na cały 2024 r.

⁸⁷ M.in. opracowanie nowych lub ulepszonych produktów, usług, procesów lub technologii, analizy i opracowania mające charakter pracy twórczej, optymalizacja procesów na zlecenie kontrahenta, opracowanie i wytworzenie unikatowej aparatury.

⁸⁸ M.in. sprzedaż wyników prac B+R wytworzonych w instytutach, sprzedaż IP (własność intelektualna), sprzedaż know-how, opłaty licencyjne, wdrożenia własne.

⁸⁹ M.in. usługi inżynierskie, warsztatowe, wykonawcze, konserwacyjne, certyfikacyjne.

⁹⁰ Dane według stanu księgowani na dzień 30 czerwca 2024 r.

⁹¹ Wynagrodzenie miesięczne brutto stanowiące krotność podstawy zgodnie z art. 8 ust. 6a ustawy kominowej, bez wynagrodzenia chorobowego, zasiłków chorobowych i macierzyńskich oraz świadczeń dodatkowych i odpraw.

które w latach 2018-2023 wynosiło odpowiednio 5 071,25 zł, 5 367,71 zł, 5 655,43 zł, 6 220,80 zł, 6 965,84 zł i 7 767,61 zł⁹². Wskazane kwoty, podobnie jak w przypadku dyrektorów i zastępców dyrektorów instytutów Sieci, stanowiły podstawę krotności miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 8 ust. 6a ustawy kominowej, z tym że w 2021 r. była to kwota z IV kw. 2019 r. (5 367,71 tys. zł), natomiast w latach 2022-2024 podstawę stanowiła kwota z IV kw. 2020 r. (5 655,43 zł)⁹³.

Część wydatków w tym zakresie, tj. wynagrodzenie i świadczenia dodatkowe wypłacone po odwołaniu ze stanowiska Prezesa i Wiceprezesa Centrum oraz odprawa z nim związana, poniesionych na podstawie ustawy kominowej oraz umowy o zarządzanie została szerzej opisana w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

Koszty z tytułu zawartych umów cywilnoprawnych wyniosły w latach 2019-2024 (I półrocze) łącznie 7 792,2 tys. zł, natomiast w poszczególnych latach Centrum ponosiło następujące koszty z tego tytułu: w 2019 r. 802,8 tys. zł, w 2020 r. 794,5 tys. zł, w 2021 r. 1 491,4 tys. zł, w 2022 r. 2 205,9 tys. zł, w 2023 r. 2 184,8 tys. zł i w 2024 r. 312,8 tys. zł. Znaczący wzrost kosztów w tym zakresie Lider obszaru – Kierownik Sekcji Kadr i Płac w Biurze Administracyjnym, pani Aneta Wasiluk tłumaczyła koniecznością realizacji dużych projektów i zadań publicznych przez Centrum i Sieć wymagającą zabezpieczenia środków na pozyskiwanie i utrzymywanie wysoko wykwalifikowanych pracowników. Wskazała również, że „starano się zwiększyć fundusz na wynagrodzenia osobowe, niestety pierwsze lata funkcjonowania instytucji przypadły na epidemię COVID-19 i związane z nią ograniczenia finansowe, a dalej ograniczenia w naborach. W trakcie trwania roku budżetowego, starano się zmianami w planie finansowym zwiększać fundusz wynagrodzeń osobowych, jednak zawsze były to decyzje w danym roku budżetowym bez zachowania skutków finansowych na lata kolejne”. Zwróciła również uwagę, że „przy pracach nad projektami wymagane są osoby już wykwalifikowane, często o wąskiej specjalizacji i posiadające odpowiednie doświadczenie, co często wiązało się z brakiem zainteresowania z ich strony do zawieranie umów o pracę”.

(akta kontroli str. 231-234, 235-236, 247-249, 1249-1255, 1305-1317, 1539-1555, 1559-1958, 1989-2007, 2014-2370, 2863-2906)

Najwyższa Izba Kontroli nie kwestionuje możliwości zawierania umów cywilnoprawnych z osobami fizycznymi, ale zwraca uwagę, że zawieranie takich umów corocznie na czynności, które mogły być zrealizowane przez pracowników etatowych lub przez podmioty gospodarcze w ramach usług obcych powinno odbywać się z zachowaniem konkurencji w ramach odpowiednio otwartych i konkurencyjnych naborów lub zamówień publicznych.

Koszty realizacji zadań (KRZ) obejmowały przede wszystkim koszty finansowania lub dofinansowania projektów badawczych realizowanych przez instytuty Sieci finansowane środkami pochodzącymi z obligacji. KRZ w 2020 r. wyniosły 843,6 tys. zł⁹⁴, natomiast w latach 2021-2023 kwota wyniosła 98 270,9 tys. zł – odpowiednio 19 687 tys. zł, 39 694,5 tys. zł oraz 38 889,4 tys. zł. Finansowanie lub dofinansowanie projektów wyniosło w latach 2021-2023 odpowiednio: w 2021 r. 18 526,8 tys. zł, w 2022 r. 35 351,7 tys. zł oraz w 2023 r. 32 926,2 tys. zł.

W latach 2019-2024 (I półrocze) rosły wydatki na usługi obce i wynosiły odpowiednio: w 2019 r. 3 179,2 tys. zł, w 2020 r. 3 483,1 tys. zł, w 2021 r. 4 245,8 tys. zł, w 2022 r.

⁹² Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 22 stycznia 2024 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2023 r.

⁹³ Wynagrodzenia za styczeń i luty 2024 r. zostały wypłacone w wysokości wynikającej z Obwieszczenia Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 22 stycznia 2024 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale 2023 r. – wynagrodzenia od marca 2024 r. zgodnie z art. 42 ustawy z dnia 16 stycznia 2024 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2024 (Dz. U. poz. 123, ze zm.) zostały wypłacone jako krotność kwoty 5 655,43 zł, a nie 7 767,61 zł.

⁹⁴ W 2019 r. nie wykazano kosztów z tego tytułu.

8 436,6 tys. zł, w 2023 r. 8 857,2 tys. zł, a na koniec czerwca 2024 r. wyniosły 2 586,7 tys. zł – łącznie koszty wyniosły 30 788,7 tys. zł.

Sposób ujmowania subwencji w ewidencji księgowej skutkował tym, że Centrum w latach 2019-2021 wykazało ujemny wynik finansowy netto: w 2019 r. -339 tys. zł, w 2020 r. -45,8 tys. zł i w 2021 r. -53,1 tys. zł. Po dokonaniu zmiany w sposobie ewidencjonowania subwencji w latach 2022-2023 w sprawozdaniach finansowych został ujawniony zysk, który wyniósł odpowiednio: w 2022 r. 17 284,9 tys. zł i w 2023 r. 8 050,3 tys. zł.

Niezgodny z ustawą sposób sporządzania planu finansowego Centrum, w szczególności nieujmowanie środków pieniężnych na koniec i na początek roku obrotowego, jak również brak wymaganej szczegółowości szablonu planu finansowego przygotowywanego dla instytutów Sieci został szerzej przedstawiony w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 231-234, 235-236, 247-249, 2863-2906)

Zgodnie z art. 16 ustawy SBŁ przy Prezesie Centrum funkcjonowało Kolegium Doradców, które pełniło rolę opiniodawczo-doradczą – koszty funkcjonowania w latach 2019-2024⁹⁵ wyniosły łącznie 93,4 tys. zł, w tym 1,4 tys. zł z tytułu zwrotu kosztów podróży.

(akta kontroli str. 231-234, 237-241)

2. W latach 2020-2023 Centrum otrzymało łącznie sześć listów emisyjnych Ministra Finansów⁹⁶ w sprawie emisji obligacji zerokuponowych o określonym terminie wykupu o wartości nominalnej 156 067 tys. zł. Centrum dokonało sprzedaży dwóch emisji obligacji o skróconej nazwie: OI0722 o wartości nominalnej 140 000 tys. zł oraz OM0722 o wartości nominalnej 3 800 tys. zł, których wartość sprzedaży przed terminem wykupu wyniosła 35 799,2 tys. zł, a wartość zrealizowana w dniu wykupu⁹⁷ 107 720 tys. zł – łącznie 143 519,2 tys. zł. Koszt wcześniejszej sprzedaży, łącznie z marżą wyniósł 316,9 tys. zł, tj. 0,2% wartości wykupionych obligacji. Pozostałe obligacje nie zostały sprzedane przed terminem ich wykupu, który przypada odpowiednio na 2025 r. (1 840 tys. zł), 2028 r. (3 680 tys. zł), 2029 r. (4 294 tys. zł) i 2033 r. (2 453 tys. zł). Zgodnie z podstawą prawną ich przyznania⁹⁸ środki finansowe uzyskane ze sprzedaży lub wykupu powinny być przeznaczone na działalność Centrum Łukasiewicz określoną w art. 2 ust. 2 i 2a ustawy SBŁ.

(akta kontroli str. 298-309, 986-990, 991, 2863-2906)

Środki uzyskane ze sprzedaży lub wykupu obligacji zostały przeznaczone m.in. na koszty realizacji zadań, tj. dofinansowanie projektów badawczych realizowanych przez instytuty Sieci. Projekty uzyskiwały dofinansowanie w ramach prowadzonych naborów wniosków i zawieranych umów dotacyjnych o projekty badawcze i inwestycyjne realizowane w ramach tych projektów, w ramach postępowania określonego w art. 68 ustawy SBŁ oraz rozporządzeniu ws. dotacji. Ogółem w latach 2021-2023 wydatki w tym zakresie wyniosły odpowiednio: w 2021 r. 18 526,8 tys. zł, w 2022 r. 35 351,7 tys. zł oraz w 2023 r. 32 926,2 tys. zł. Ponadto Centrum pokryło ze środków ze sprzedaży lub wykupu obligacji w latach 2021-2023 koszty

⁹⁵ Na dzień 2 maja 2024 r.

⁹⁶ List Emisyjny nr 37/2020 Ministra Finansów z dnia 30 kwietnia 2020 r. (OI0722); List Emisyjny nr 56/2020 Ministra Finansów z dnia 21 lipca 2020 r. (OM0722); List Emisyjny nr 182/2023 Ministra Finansów z dnia 5 grudnia 2023 roku (OM0429); List Emisyjny nr 180/2023 Ministra Finansów z dnia 5 grudnia 2023 roku (OM1025); List Emisyjny nr 183/2023 Ministra Finansów z dnia 5 grudnia 2023 roku (OM1033); List Emisyjny nr 181/2023 Ministra Finansów z dnia 5 grudnia 2023 roku (OM1128),"

⁹⁷ 25 lipca 2022 r.

⁹⁸ Ustawa z dnia 13 lutego 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2020 (Dz. U. poz. 278, ze zm.) oraz ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 (Dz. U. poz. 2666, ze zm.)

w wysokości 9 615,2 tys. zł m.in. na zakup infrastruktury i oprogramowania informatycznego.

Główna księgowa Centrum, pani Elwira Kwiecień wyjaśniła, że „plany finansowe Centrum na lata 2021-2023 uwzględniały środki pieniężne uzyskane ze sprzedaży, a także środki pozyskane z wykupu obligacji zerokuponowych z dnia 25 lipca 2022 roku. Plany finansowe uwzględniły powyższe środki z przeznaczeniem na przekazywanie ich na realizację wieloletnich umów dotacyjnych dla instytutów Sieci Badawczej Łukasiewicz (środki przekazane innym podmiotom finansowane z innych źródeł) oraz na zadania inwestycyjne dotyczące głównie cyberbezpieczeństwa i utrzymania sieci IT w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz”.

(akta kontroli str. 298-300, 301-309, 986-990, 991-993, 2863-2906)

3. Na podstawie art. 59 ust. 1 i 2 ustawy SBŁ Centrum tworzy fundusz statutowy, który odzwierciedla wartość majątku na dzień rozpoczęcia działalności⁹⁹. Zgodnie ze sprawozdaniem finansowym fundusz w 2019 r. wynosił 109,1 tys. zł i w okresie objętym kontrolą nie uległ zmianie. Fundusz rezerwowy, o którym mowa w art. 59 ust. 1 i 3 ustawy SBŁ został po raz pierwszy utworzony w 2022 r., w związku z osiągnięciem przez Centrum zysku z działalności, dzięki zmianie sposobu zaliczenia subwencji do przychodu osoby prawnej.

W 2023 r. minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki¹⁰⁰ wyraził zgodę na podział zysku Centrum w wysokości 17 284,9 tys. zł na: pokrycie straty z lat ubiegłych w kwocie 438 tys. zł, kapitał rezerwowy funduszu rezerwowego w kwocie 1 382,8 tys. zł, fundusz nagród w kwocie 453 tys. zł oraz fundusz rozwoju w kwocie 15 011,1 tys. zł. Minister wskazał w swoim piśmie na wykazaną w sprawozdaniu finansowym wysokość środków pieniężnych pozostających na rachunkach bankowych Centrum na koniec 2022 r. – zwrócił uwagę na konieczność bardziej efektywnego zarządzania przekazanymi środkami, zwłaszcza w kontekście składania zapotrzebowania na środki finansowe (subwencja), a następnie ich wykorzystania. Sprawozdanie finansowe za 2023 r. pozytywnie zaopiniowane przez Radę Centrum zostało zatwierdzone przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w dniu 19 czerwca 2024 r. Minister wyraził zgodę na zaproponowany podział zysku w kwocie 8 050,3 tys. zł – kapitał rezerwowy funduszu rezerwowego pozostał bez zmian, fundusz nagród został ustalony w kwocie 505,1 tys. zł, natomiast fundusz rozwoju w kwocie 7 545,2 tys. zł. Minister ponownie zwrócił uwagę na konieczność bardziej efektywnego zarządzania przekazanymi środkami.

Główna księgowa Centrum wyjaśniła, że Centrum jest w trakcie ustalania regulacji wewnętrznych dotyczących podziału środków z funduszu rozwoju.

(akta kontroli str. 298-300, 310-318)

Fundusz nagród za 2022 r. w kwocie 453 tys. zł został rozdysponowany wśród pracowników Centrum na podstawie § 9 zakładowego regulaminu wynagradzania pracowników – decyzję podejmował Prezes Centrum na umotywowany wniosek¹⁰¹, a maksymalna wysokość nagrody nie mogła przekroczyć kwoty trzykrotności miesięcznego wynagrodzenia.

(akta kontroli str. 986-990, 992-1028)

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że na dzień 5 lipca 2024 r. Rada Centrum nie zatwierdziła przekazanych do niej w terminie przez Prezesa Centrum sprawozdań

⁹⁹ 1 kwietnia 2019 r.

¹⁰⁰ Pismo znak DIR-WNO.961.1.2023.IK z dnia 30 czerwca 2023 r.

¹⁰¹ Bezpośredni przełożony mógł wskazać na: indywidualne wyniki pracy Pracownika, jego zaangażowanie w pracy, rzetelność, dyspozycyjność, samodzielność lub inicjatywę w podejmowaniu działań polepszających organizację pracy placówki Centrum lub złożoność realizowanych zadań lub wykonywanie zadań wykraczających poza zwykły zakres obowiązków danego Pracownika.

z działalności Centrum i Sieci Badawczej Łukasiewicz, a termin wskazany w art. 14 ust. 3a ustawy SBŁ na przekazanie przez Prezesa Centrum zatwierdzonych przez Radę Centrum sprawozdań do ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki upłynął w dniu 31 maja 2024 r.

(akta kontroli str. 2525-2528)

4. W latach 2019-2024 (I półrocze) Centrum nie posiadało do 31 maja 2024 r. kompleksowej regulacji w zakresie zamówień publicznych, których wartość przekraczała 130 tys. zł¹⁰² – zarządzenie Prezesa Centrum zostało wydane w tym zakresie 14 maja 2024 r. z mocą obowiązywania od 1 czerwca 2024 r.¹⁰³ Zarządzenie uchyliło szereg przepisów, które regulowały w sposób wybiórczy postępowania ws. zamówień publicznych np. sposób realizacji postępowań poniżej 130 tys. zł, prace komisji przetargowej lub zamówień publicznych na usługi społeczne i inne szczególne usługi¹⁰⁴.

Szczegółowym badaniem objęto cztery postępowania o zamówienia publiczne, których wartość przekroczyła 130 tys. zł. Zamawiane usługi dotyczyły usług prawnych¹⁰⁵, przeprowadzenia warsztatów związanych z Akceleratorem Łukasiewicza¹⁰⁶, wsparcia agencji reklamowej w realizacji działań edukacyjno-informacyjno-promocyjnych na rzecz marki Łukasiewicz¹⁰⁷. W badanym zakresie, na podstawie przedłożonych do kontroli dokumentów, nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 231-234, 242, 2863-2906)

Zakupy do kwoty 130 tys. zł były realizowane w latach 2019-2024 (I półrocze) na podstawie wewnętrznych aktów prawnych¹⁰⁸, a od 1 czerwca 2024 r. zostały uregulowane łącznie z realizacją zamówień publicznych przekraczających tę kwotę, do których stosuje się przepisy ustawy PZP w Regulaminie udzielania zamówień publicznych w Centrum Łukasiewicz.

Szczegółowym badaniem objęto osiem umów zawartych na świadczenie usług i dwie umowy na dostawę. Umowy o świadczenie usług dotyczyły: usług doradczych w sprawach związanych ze zmianą siedziby Centrum Łukasiewicz¹⁰⁹, usług w zakresie monitorowania realizacji umów dotacyjnych zawartych między Centrum a instytutami Sieci¹¹⁰; opracowania polityki zarządzania nieruchomościami w Sieci Badawczej Łukasiewicz¹¹¹, usług doradczych w sprawach związanych ze

¹⁰² W latach 2019-2020 wartość 30 tys. euro.

¹⁰³ Zarządzenie nr 7/2024 Prezesa Centrum Łukasiewicz z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu udzielania zamówień publicznych w Centrum Łukasiewicz

¹⁰⁴ Zarządzenie Nr 7/2022 Prezesa Centrum Łukasiewicz z 1 lipca 2022 r. w sprawie zmiany Regulaminu udzielania zamówień publicznych w Centrum Łukasiewicz, których wartość jest mniejsza niż kwota 130 000 złotych; Zarządzenie Nr 4/2021 Prezesa Centrum Łukasiewicz z 21 kwietnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu pracy komisji przetargowej w Centrum Łukasiewicz; Zarządzenie Nr 5/2021 Prezesa Centrum Łukasiewicz z 23 kwietnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu prowadzenia przez Centrum Łukasiewicz wstępnych konsultacji rynkowych poprzedzających postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego; Zarządzenie Nr 12/2020 Prezesa Centrum Łukasiewicz z 5 października 2020 r. w sprawie wprowadzenia standardów przeprowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na usługi społeczne i inne szczególne usługi o wartości zamówienia poniżej wyrażonej w złotych równowartości kwoty 750 000 euro.

¹⁰⁵ Zamówienie na usługi prawne opublikowane w 2021 r. nr 2021/BZP 00271602/01 – umowa zawarta na kwotę 537,4 tys. zł netto oraz zamówienie na usługi prawne ogłoszone w 2022 r. nr 2022/BZP 00446153/01 - umowa w części dotyczącej usług prawnych zawarta na kwotę 975,6 tys. zł netto.

¹⁰⁶ Zamówienie opublikowane 23 marca 2022 r. nr 2022/BZP 00096197/01 – umowa zawarta na kwotę 481,8 tys. zł brutto.

¹⁰⁷ Zamówienie opublikowane 2 lutego 2022 r. nr 2022/S 023-057907 – umowa zawarta na kwotę 1 672,8 tys. zł brutto.

¹⁰⁸ Zarządzenie nr 17/2019 Prezesa Centrum Łukasiewicz z dnia 20 września 2019 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu udzielania zamówień publicznych w Centrum Łukasiewicz, których wartość nie przekracza kwoty wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 000 euro; Zarządzenie nr 18/2020 Prezesa Centrum Łukasiewicz z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu udzielania zamówień publicznych w Centrum Łukasiewicz, których wartość jest mniejsza niż 130 tys. zł; Zarządzenie nr 7/2022 Prezesa Centrum Łukasiewicz z dnia 1 lipca 2022 r. w sprawie zmiany Regulaminu udzielania zamówień publicznych w Centrum Łukasiewicz, których wartość jest mniejsza niż 130 tys. zł.

¹⁰⁹ Umowa nr 97/BAO/CL/2022 – wynagrodzenie: 113,2 tys. zł brutto.

¹¹⁰ Umowa nr 27/DF/CL/2022 – maksymalne wynagrodzenie wykonawcy: 152,2 tys. zł brutto.

¹¹¹ Umowa nr 33/DSO/CL/2022 – maksymalne wynagrodzenie wykonawcy: 135,3 tys. zł brutto.

stworzeniem oferty instytutów Sieci¹¹², usługi budowy systemu Wyszukiwarka Źródeł Finansowania wraz z dokumentacją i przekazaniem praw autorskich¹¹³, realizacji stoiska Sieci Badawczej Łukasiewicz podczas Targów H2Poland 2024¹¹⁴, usługi doradztwa w obszarze rachunkowości, sprawozdawczości, budżetowania oraz podatku dochodowego¹¹⁵ oraz usług doradczych w zakresie Kampusów Łukasiewicza¹¹⁶. Dwie umowy dostawy dotyczyły sprzedaży i dostarczenia sprzętu komputerowego i akcesoriów¹¹⁷ oraz macierzy dyskowych wraz z oprogramowaniem¹¹⁸. W badanym zakresie, na podstawie przedłożonych do kontroli dokumentów, nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że dziewięć z 10 umów objętych szczegółowym badaniem przekraczała kwotę 100 tys. zł, a w dwóch przypadkach kwota umowy była tylko nieznacznie niższa od kwoty 130 tys. zł netto. Centrum, jako jednostka sektora finansów publicznych, biorąc pod uwagę art. 44 ust. 3 pkt 1 upf, powinna dążyć do uzyskania jak najlepszych efektów w stosunku do zaplanowanych nakładów na poszukiwane usługi lub dostawy np. poprzez publikację ofert na portalu obsługującym zamówienia publiczne realizowane w Centrum.

(akta kontroli str. 802-806, 807-809, 2863-2906)

5. Centrum w latach 2019-2024 (I półrocze) nie zbywało i nie oddawało w użytkowanie składników aktywów trwałych o wartości powyżej 5 000 tys. zł, w związku z tym Prezes Centrum nie występował do Prezesa Prokuratury Generalnej RP o zgodę na dokonanie takich czynności prawnych.

(akta kontroli str. 1138-1144, 1145, 2859-2862)

6. Koszty służbowych podróży krajowych i zagranicznych (delegacje krajowe i zagraniczne) w Centrum w latach 2019-2024 (I półrocze) wyniosły łącznie 1 256,3 tys. zł, z tego podróże krajowe 564,3 tys. zł, a zagraniczne 692 tys. zł. W latach 2019-2021 zarówno koszty delegacji krajowych, jak i zagranicznych były stosunkowo niewielkie, w szczególności biorąc pod uwagę skutki epidemii COVID-19 i wynosiły odpowiednio: w 2019 r. 69,2 tys. zł krajowe i 24,9 tys. zł zagraniczne, w 2020 r. 22,5 tys. zł krajowe i 18,2 tys. zł zagraniczne, a w 2021 r. 66,6 tys. zł krajowe i 19 tys. zł zagraniczne. W 2022 r. podróże służbowe na terenie kraju wyniosły 189,4 tys. zł, aby w 2023 r. wzrosnąć do kwoty 216,6 tys. zł. Podróże służbowe zagraniczne w 2022 r. wyniosły 183,4 tys. zł, natomiast w 2023 r. wyniosły 446,5 tys. zł. Koszty za półrocze 2024 r. wynosiły odpowiednio: 41,9 tys. zł i 49,7 tys. zł. W 2022 r. udział kwotowy Prezesa i Wiceprezesów w delegacjach krajowych wyniósł 17,6 tys. zł, w zagranicznych 70,1 tys. zł. W 2023 r. udział ten rozkładał się następująco: 25,4 tys. zł krajowe i 275,6 tys. zł zagraniczne – 126,5 tys. zł Prezes Centrum i 149,1 tys. zł Wiceprezesa Centrum.

(akta kontroli str. 231-234, 243-246, 250-255, 802-806, 810-874, 2863-2906)

Dyrektor Generalny Centrum, pan Tomasz Bzukała odnosząc się do wzrostu kosztów delegacji zagranicznych wyjaśnił, że „uzasadnieniem dla zwiększonego poziomu wydatkowania środków finansowych na ten cel było ustalenie przez Andrzeja Dybczyńskiego, ówczesnego Prezesa Centrum, jako jednego z kluczowych filarów rozwoju Sieci – umiędzynarodowienia, czyli zwiększanie ekspozycji całej organizacji – a nie tylko wybranych instytutów – na współpracę i konkurencję międzynarodową”.

¹¹² Umowa nr 89/DF/CL/2022 – maksymalne wynagrodzenie wykonawcy: 124,8 tys. zł brutto.

¹¹³ Umowa nr 90/DF/CL/2022 – maksymalne wynagrodzenie wykonawcy: 119,9 tys. zł brutto.

¹¹⁴ Umowa nr 15/DKSON/CL/2024 – maksymalne wynagrodzenie wykonawcy: 84 tys. zł brutto.

¹¹⁵ Umowa nr 8/DF/CL/2022 – maksymalne wynagrodzenie wykonawcy: 118,7 tys. zł brutto.

¹¹⁶ Umowa nr 32/DBI/CL/2022 – wynagrodzenie: 159,8 tys. zł brutto.

¹¹⁷ Umowa nr 34/DR/CL/2022 – wynagrodzenie: 123,6 tys. zł brutto.

¹¹⁸ Umowa nr 81/DR/CL/2022 – wynagrodzenie: 157,4 tys. zł brutto.

Wskazał na realizację celów poprzez misje gospodarcze do takich krajów jak: Tajwan, Korea, Indie czy Szwajcaria. Wyjaśnił również, że działania podejmowane przez Centrum „nie dublowały się z działaniami instytutów, a były komplementarne, ponieważ konsolidowały działania uczestników misji w celu reprezentowania spójnego obrazu, zakresu działalności i kompetencji Sieci, jak również podniesienia rangi misji, np. poprzez udział wiceprezesa ds. badawczych”.

Pan Andrzej Dybczyński, ówczesny Prezes Centrum, wyjaśnił, że „w trakcie obejmowania funkcji Minister Przemysław Czarnek i Wojciech Murdzek zwrócili uwagę na problemy związane z bardzo niską absorpcją przez polską naukę środków finansowych pochodzących z funduszy zagranicznych. Powszechnie uznaje się to za istotny problem polskiej nauki. Przede mną postawiono zadanie, aby szybko i istotnie zwiększyć zdolność pozyskiwania grantów zagranicznych w działalności Sieci. Zgadzam się z tym i kontakty zagraniczne są dźwignią umożliwiającą pozyskiwanie środków zagranicznych i podnoszenie jakości nauki. W tej chwili jesteśmy płatnikiem netto w zakresie środków na naukę i badania i żeby to zmienić konieczne jest umiędzynarodowianie organizacji. Podjąłem kilka działań jako Prezes Centrum, tj. uruchomienie staży międzynarodowych finansowanych przez Centrum Łukasiewicz, stworzyłem dwa departamenty (Departament Współpracy Międzynarodowej i Departament Projektów Europejskich), które miały być dedykowane pozyskiwaniu środków z UE – struktura na poziomie Centrum. Wskazał również, że planowane było zatrudnienie pracowników m.in. w nowotworzonych departamentach, jednak środki na wynagrodzenia zostały ostatecznie przyznane tylko na 2023 r., w związku z tym pomimo uruchomienia rekrutacji, wstrzymał „oferowanie kandydatów”. Dodał również, że „ranga dyrektora w organizacji odzwierciedla, nie tylko a czasem nie przede wszystkim, skalę podległego zespołu, lecz rangę i priorytety przydzielonych zadań – jest to też związane z koniecznością występowania w kontaktach zewnętrznych z partnerami zajmującymi wysokie stanowiska”.

(akta kontroli str. 1249-1255, 1302-1304, 2915-2928)

Podróże służbowe krajowe i zagraniczne były realizowane w oparciu o przepisy powszechnie obowiązujące¹¹⁹ oraz wewnętrzne regulacje, w szczególności Regulamin podróży służbowych pracowników Centrum Łukasiewicz¹²⁰.

Zgodnie z § 9 ust. 3 wskazanego regulaminu od 1 sierpnia 2023 r. Prezes i Wiceprezesi na lotach pozaeuropejskich trwających powyżej 6 godzin, mogli skorzystać z lotów w klasie biznes.

(akta kontroli str. 802-806, 810-874, 2863-2906)

Szczegółowym badaniem objęto sześć podróży służbowych krajowych¹²¹ oraz piętnaście podróży służbowych zagranicznych¹²². W badanym zakresie, na podstawie przedłożonych do kontroli dokumentów, nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 802-806, 810-874, 1249-1255, 1256-1304, 2863-2906)

¹¹⁹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 2190). Dalej: rozporządzenie ws. delegacji.

¹²⁰ Zarządzenie nr 8/2020 Prezesa Centrum Łukasiewicz z dnia 17 czerwca 2020 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu podróży służbowych pracowników Centrum Łukasiewicz, Zarządzenie nr 9/2022 Prezesa Centrum Łukasiewicz z dnia 28 lipca 2022 r. w sprawie zmiany Regulaminu podróży służbowych pracowników Centrum Łukasiewicz, Zarządzenie nr 11/2023 Prezesa Centrum Łukasiewicz z dnia 14 lipca 2023 r. w sprawie zmiany Regulaminu podróży służbowych pracowników Centrum Łukasiewicz.

¹²¹ DEL_KRAJ/2022/05/0030, DEL_KRAJ/2022/04/0019, DEL_KRAJ/2023/09/0021, DEL_KRAJ/2022/09/0006, DEL_KRAJ/2024/02/0014, PWS/2024/01/0011.

¹²² PKD/2022/06/0011, PKD/2022/12/0025, Zaliczka DEL/Bruksela 27-28/06/2023, PKD/2023/12/0004, PKD/2023/05/0002, PKD/2023/11/0002, PKD/2023/10/0007, PKD/2023/10/0003, PKD/2023/10/0009, PKD/2023/10/0010, PKD/2023/04/0001, PKD/2023/04/0003, PKD/2023/08/0001, PKD/2024/04/0001, PKD/2024/03/0002

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Prezes Centrum wypłacił byłym Prezesom¹²³ i Wiceprezesom¹²⁴ Centrum odwołanym ze stanowiska przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki wynagrodzenie za okres wypowiedzenia stosunku pracy, co było niezgodne z art. 15 ust. 3 ustawy SBŁ w związku z art. 70 § 1² ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy¹²⁵ i niegospodarne.

Stosunek pracy z Prezesem lub Wiceprezesem Centrum był nawiązywany na podstawie powołania, tj. zgodnie z art. 11 ust. 2 ustawy SBŁ. Powołanie na stanowisko, jako rodzaj stosunku pracy, objęte było regulacją art. 68 i nast. kp.

Art. 70 § 1² kp wskazuje, że stosunek pracy z pracownikiem odwołanym ze stanowiska rozwiązuje się na zasadach wskazanych w przepisach o powołaniu, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Zgodnie z art. 15 ust. 3 ustawy SBŁ z dniem odwołania Prezesa lub Wiceprezesa Centrum wygasa z mocy prawa zawarta z nim umowa o zarządzanie.

Zgodnie z art. 12 ust. 1-3 ustawy SBŁ przed powołaniem Prezesa lub Wiceprezesa Centrum minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki zawiera z osobą powoływaną umowę o zarządzanie. Umowa o zarządzanie zaczyna obowiązywać z dniem powołania i określa w szczególności: warunki wynagradzania Prezesa lub Wiceprezesa w oparciu o przepisy ustawy kominowej, kryteria oceny pracy Prezesa lub Wiceprezesa, przesłanki i tryb jej rozwiązania przed upływem okresu, na który została zawarta.

Odwołani ze stanowisk przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki Prezesi i Wiceprezesi Centrum Łukasiewicz otrzymywali wynagrodzenie miesięczne (w łącznej wysokości 1 106,1 tys. zł¹²⁶) oraz świadczenia dodatkowe¹²⁷ (w łącznej wysokości 29,2 tys. zł) przyznane w umowie o zarządzanie w okresie wypowiedzenia stosunku pracy, który wynosił od jednego miesiąca do sześciu miesięcy.

Kierownik Sekcji Kadr i Płac wyjaśniła, że „Centrum Łukasiewicz dokonywało wypłaty wynagrodzenia na rzecz wskazanych osób na podstawie art. 70 § 2 kp, który stanowi, iż w okresie wypowiedzenia pracownik ma prawo do wynagrodzenia w wysokości przysługującej przed odwołaniem”. Wskazała również na istnienie dwóch stosunków: stosunku pracy nawiązanego na podstawie powołania oraz stosunku funkcyjnego wyznaczonego powołaniem i umową o zarządzanie. Zdaniem Centrum umowa o zarządzanie trwa tak długo, jak nie ulegnie rozwiązaniu lub wygaśnięciu, jednak „był umowy o zarządzanie nie jest jednak równoznaczny z bytem prawnym stosunku pracy. Jej rozwiązanie przez jedną ze stron na skutek wypowiedzenia (sic! wypowiedzenia umowy o zarządzanie) rodzi obowiązek odwołania (art. 12 ust. 5 ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz) i odwrotnie odwołanie skutkuje wygaśnięciem umowy o zarządzanie (art. 15 ust. 3 ustawy SBŁ). Dopiero jednak odwołanie skutkuje wejściem w okres wypowiedzenia stosunku pracy – art. 70 § 2 kp”.

¹²³ Piotr Dardziński, Andrzej Dybczyński.

¹²⁴ Piotr Dytko, Michał Janasik, Krystian Saks.

¹²⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 1465, ze zm. Dalej: kp.

¹²⁶ Wynagrodzenie miesięczne w przypadku odwołania w trakcie miesiąca wyliczone na podstawie iloczynu liczby godzin pozostałych do przepracowania w danym miesiącu po odwołaniu oraz stawki godzinowej wyliczonej jako iloraz wynagrodzenia miesięcznego i nominalnego czasu pracy w danym miesiącu.

¹²⁷ Świadczenia dodatkowe wypłacone w przypadku odwołania w trakcie miesiąca wyliczone na podstawie iloczynu liczby godzin pozostałych do przepracowania w danym miesiącu po odwołaniu oraz stawki godzinowej wyliczonej jako iloraz świadczenia dodatkowego i nominalnego czasu pracy w danym miesiącu. Świadczenia dodatkowe obejmowały m.in. koszty dodatkowego ubezpieczenia, zwrot kosztów zamieszkania, świadczenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, w związku z konstrukcją prawną przepisu art. 15 ust. 3 ustawy SBŁ, który ma charakter szczególny i wygaśnięciem umów o zarządzanie z dniem odwołania, nie było możliwe ustalenie należnego wynagrodzenia miesięcznego oraz świadczeń dodatkowych do wypłaty dla Prezesa i Wiceprezesów Centrum w umowie o zarządzanie, w związku z tym wypłacone środki należy traktować jako środki wypłacone bez podstawy prawnej i powinny w stosunku do nich mieć zastosowanie przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu, tj. art. 405 i nast. ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny¹²⁸ w zw. z art. 300 kp.

(akta kontroli str. 376-380, 381-451, 575-592, 1053-1059, 1060-1061, 1083-1093)

2. Prezes Centrum wypłacił odwołanym przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki byłemu Prezesowi i Wiceprezesowi Centrum odprawy z tytułu odwołania ze stanowiska w łącznej wysokości 288,4 tys. zł na podstawie zawartej umowy o zarządzanie pomimo złożenia przez nich rezygnacji, co było niezgodne z § 11 ust. 7 umowy o zarządzanie.

Zgodnie z art. 12 ustawy kominowej w razie odwołania ze stanowiska osobie zarządzającej może zostać przyznana odprawa w wysokości nie wyższej niż trzykrotność wynagrodzenia miesięcznego.

Zgodnie z § 6 ust. 4 umowy o zarządzanie pana Piotra Dardzińskiego, Prezesa Centrum i pana Michała Janasika, Wiceprezesa Centrum, w razie odwołania z funkcji z innych przyczyn niż naruszenie podstawowych obowiązków ze stosunku pracy, zarządzającemu przyznaje się odprawę w wysokości trzykrotności wynagrodzenia miesięcznego. Jednocześnie zgodnie z § 11 ust. 7 umowy wypowiedzenie umowy o zarządzanie przez którąkolwiek ze stron jest równoznaczne z odwołaniem zarządzającego z funkcji, z tym jednak zastrzeżeniem, że wypowiedzenie umowy przez zarządzającego nie prowadzi do nabycia przez niego prawa do odprawy, o której mowa w § 6 ust. 4 umowy.

Pan Piotr Dardziński złożył w dniu 2 lutego 2023 r. rezygnację z dniem 10 lutego 2023 r. z pełnienia funkcji Prezesa Centrum i został odwołany w dniu 2 lutego 2023 r. przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki z dniem 10 lutego 2023 r. Pan Michał Janasik złożył w dniu 4 listopada 2022 r. rezygnację z pełnienia funkcji Wiceprezesa Centrum z tym samym dniem i został z dniem 4 listopada 2022 r. odwołany z funkcji przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.

Kierownik Sekcji Kadr i Płac wyjaśniła, że „rezygnacja ze stanowiska nie jest tożsama z wypowiedzeniem umowy o zarządzanie. Są to dwa inne oświadczenia. Prowadzą one do innych skutków prawnych. Składając rezygnację, pracownik nie wie kiedy zostanie odwołany – pozostaje to w dyspozycji organu powołującego (art. 15 ustawy SBŁ). Wypowiedzenie umowy ma inny skutek bo narzuca dzień odwołania (art. 12 ust. 5 ustawy SBŁ – z dniem rozwiązania umowy – minister odwołuje). Istniało zatem ryzyko, że w przypadku braku wypłaty pracownik wystąpi o roszczenie do Sądu”.

Zdaniem NIK złożenie rezygnacji przez Prezesa i Wiceprezesa Centrum oznaczało wypowiedzenie umowy przez zarządzających i nie prowadziło do nabycia odprawy wskazanej w § 6 ust. 4 umowy, stosownie do postanowień § 11 ust. 7 umowy z dnia 1 i 2 kwietnia 2019 r.

Złożenie przez ww. osoby rezygnacji – obligujące do odwołania ze stanowiska zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy SBŁ – mieści się w przypadku, opisanym

¹²⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 1610 ze zm. Dalej: kc.

w przedmiotowych postanowieniach umów, tj. jednostronnym oświadczeniem woli, które doprowadziło do odwołania ze stanowiska i wygaśnięcia z mocy prawa umowy – z inicjatywy tychże osób. Bez znaczenia przy tym jest to, że złożone oświadczenie nie zostało nazwane wprost wypowiedzeniem umowy. Wypłatę odpraw w takich okolicznościach faktycznych, należy uznać za świadczenia nienależne, co należałoby oceniać na gruncie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, tj. art. 405 i nast. kc w zw. z art. 300 kp.

(akta kontroli str. 376-380, 381-451, 575-592, 1053-1059, 1062)

3. Plany finansowe Centrum na lata 2019-2024 były sporządzane niezgodnie z art. 57 ust. 2 ustawy SBŁ, w szczególności nie wyodrębniano w nich dotacji celowych na realizację projektów badawczych i projektów inwestycyjnych realizowanych przez instytuty Sieci oraz nie wykazywano stanu środków pieniężnych na początek i na koniec roku.

Zgodnie z art. 57 ust. 2 ustawy SBŁ plan finansowy Centrum powinien wyodrębniać m.in. następujące pozycje: dotacje celowe na realizację przez instytuty Sieci projektów badawczych w ramach celu Sieci, dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie instytutom Sieci kosztów inwestycji związanych z realizacją projektów badawczych w ramach celu Sieci, inne środki przekazane przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, środki przekazane przez podmioty inne niż minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, środki przyznane innym podmiotom, stan środków pieniężnych na początek i na koniec roku.

Przykładowo plan finansowy Centrum na 2024 r. nie zawiera informacji o dotacjach otrzymanych przez Centrum udzielanych następnie instytutom Sieci, w tym odrębnie na realizację przez instytuty Sieci projektów badawczych (art. 57 ust. 2 pkt 3 lit. b) lub finansowanie lub dofinansowanie instytutom Sieci kosztów inwestycji (art. 57 ust. 2 pkt 3 lit. e). Dotacje przekazywane przez Centrum instytutom Sieci w planie finansowym ujmowane były w cz. IX Planu pn. *Środki przyznane innym podmiotom*, jednak w pozycji tej są również inne środki i nie można ustalić w jakiej wysokości powinna zostać przyznana dotacja i ile środków było planowane do przekazania instytutom Sieci w podziale na projekty badawcze i inwestycje w tych projektach. Ponadto w cz. VII Planu pn. *Dotacje i subwencje z budżetu państwa* nie wskazano otrzymanej dotacji na ten cel, w związku z tym z planu finansowego nie wynika źródło ich finansowania, wykazano natomiast otrzymaną dotację na inwestycje i zakupy inwestycyjne, która to kwota została następnie wykazana w cz. VIII Planu pn. *Środki na wydatki majątkowe*.

Następnie w pierwszej wersji planu finansowego Centrum przedkładanej ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w 2019 r. oraz latach 2021-2024 r. nie wykazywano danych o stanie należności i zobowiązań na początek i na koniec roku oraz stanu środków pieniężnych na początek i na koniec roku, a w kolejnych wersjach, ale przedstawianych po upływie kilku miesięcy roku obrotowego w ramach procedury zmiany planu takie informacje już się pojawiały.

Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w pismach zatwierdzających sprawozdanie finansowe Centrum za 2022 i 2023 r., mając na uwadze wykazaną w sprawozdaniach wysokość środków pieniężnych pozostających na rachunkach bankowych Centrum Łukasiewicz (odpowiednio w 2022 r. 108 015,2 tys. zł i w 2023 r. 76 446,7 tys. zł), zwracał uwagę na konieczność bardziej efektywnego zarządzania przekazanymi środkami,

zwłaszcza w kontekście składania zapotrzebowania na środki finansowe (subwencja), a następnie ich wykorzystania.

Główna Księgowa Centrum wyjaśniła, że „sposób ujmowania oraz prezentacji danych w ramach poszczególnych pozycji planu finansowego był uzgadniany z ministrem nadzorującym przy każdym tworzeniu planu finansowego, zmiany planu finansowego. Powyższe dotacje przeznaczone dla Instytutów Sieci nie stanowią jednocześnie przychodu/kosztów Centrum. Dodatkowo należy zaznaczyć, że szablon oraz układ planu finansowego jest generowany automatycznie z systemu Trezor, gdzie w cz. VII Planu Dotacje i subwencje z budżetu państwa, wskazane są paragrafy, których dotyczą dane pozycje (brak paragrafów dotacyjnych 2670, 6230)”. Odnosząc się do wysokości środków pieniężnych na początek i koniec roku wskazała, że „wersja planu finansowego przekładana ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki celem zatwierdzenia, jest zgodna z tabelą 35 z załącznika nr 14 do ustawy budżetowej. Wersja planu finansowego stanowiąca załącznik do ustawy budżetowej jest tworzona zgodnie z uwzględnieniem terminów określanych przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych na przedłożenie materiałów do projektu ustawy budżetowej. W przypadku Centrum, proces planowania na rok n+1 jest to przełom lipca/sierpnia. Tworzone w tym czasie plany finansowe zawierają wyodrębnione powyższe pozycje jednak nie ma możliwości z 6 miesięcznym wyprzedzeniem ustalenia stanu środków na dzień 1 stycznia roku n+1. Dlatego aktualizacja powyższych pozycji zgodnie ze stanem faktycznym, odbywa się przy pierwszej zmianie planu finansowego”.

Zdaniem NIK postępowanie Centrum w zakresie sporządzania planu finansowego było niezgodne z przepisami art. 57 ust. 2 ustawy SBŁ oraz nierzetelne. Przepisy wyraźnie wskazują na konieczność wyodrębnienia w planie finansowym dotacji celowych przyznawanych przez Centrum instytutom Sieci.

Ponadto dane o środkach pieniężnych na początek i na koniec roku obrotowego mogły być przekazane do ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki w kwotach szacunkowych na podstawie wykonania planu finansowego za 7-8 miesięcy roku kalendarzowego i korygowane w ramach pierwszej aktualizacji planu. Brak informacji po stronie Ministerstwa uniemożliwia na podstawie przedłożonego planu finansowego przez Centrum na rzetelną ocenę faktycznie potrzebnych środków na funkcjonowanie i realizację zadań. Należy podkreślić, że Centrum jako jednostka sektora finansów publicznych dane o stanie środków pieniężnych na początek i na koniec roku była również zobowiązana umieścić zgodnie z art. 31 ustawy ufp.

Konsekwencją zastosowanego układu i szczegółowości planu finansowego, niezgodnego z ustawą SBŁ, był brak wyodrębnienia informacji wskazanych w ww. przepisach w sprawozdaniach finansowych Centrum oraz w przyjętej Polityce rachunkowości oraz zakładowym planie kont.

(akta kontroli str. 1109-1115, 1116-1120, 2392-2416, 2417-2445, 2863-2906)

4. Szablony planów finansowych przygotowane przez Centrum dla instytutów Sieci w latach 2019-2024 były sporządzone niezgodnie z art. 63 ust. 2 ustawy SBŁ, w szczególności nie wyodrębniano dotacji celowych na realizację projektów badawczych i projektów inwestycyjnych realizowanych przez instytuty Sieci oraz dotacji podmiotowych.

Plan finansowy instytutu Sieci, zgodnie z art. 63 ust. 2 ustawy SBŁ powinien wyodrębniać m.in.: dotacje celowe przyznawane przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki zgodnie z przepisami upsw; dotacje podmiotowe przyznawane przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa

wyższego i nauki zgodnie z przepisami upswn; inne środki przekazane przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki; dotacje celowe przyznawane przez Prezesa na: realizację przez instytut Sieci projektów badawczych, finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji dotyczących realizacji przez instytut Sieci projektów badawczych, środki przekazane przez podmioty inne niż minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki lub Prezes.

Szablon planu finansowego instytutu Sieci i przygotowane na jego podstawie plany finansowe instytutów Sieci nie zawierały w latach 2019-2023 wskazanych powyżej pozycji. Dopiero od 2024 r. pozycja „dotacje celowe przyznawane przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki” zaczęły być wykazywane jako podpozycja do pozycji „Dotacje ze źródeł krajowych w zakresie B+R” i „Dotacje ze źródeł krajowych inne”, natomiast zgodnie z ustawą środki otrzymane od ministra powinny być w innej pozycji niż środki otrzymane z innych źródeł – por. art. 63 ust. 2 pkt 2a i art. 63 ust. 2 pkt 4 ustawy SBŁ. Pozostałe pozycje nadal w szablonie planu finansowego na 2024 r. nie były wyodrębnione.

Szablony planu finansowego i plany finansowe instytutów Sieci nie zawierały informacji o przyznanych dotacjach podmiotowych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, o których mowa w art. 63 ust. 2 pkt 2b ustawy SBŁ.

Zastępca Dyrektora DAFIK, wyjaśniła, że „zgodnie z posiadanymi przeze mnie informacjami szablony planu finansowego były wypracowywane, poczynając od roku 2019, w ramach prac zespołu zadaniowego Platformy Kompetencji Finanse, następnie przekazywane do zaopiniowania przez Dyrektorów Instytutów Łukasiewicza i uzgadniane z Departamentem Strategii i Organizacji oraz Biurem Prawnym w zakresie formalno-prawnym (obecnie Departament Prawno-Organizacyjny). Na etapie tworzenia dokumentacji obowiązującej w instytutach Łukasiewicza określono w zakresie szablonu planu finansowego instytutu Sieci niezbędny zakres danych planistycznych dla celów zarządczych. Wraz z rozwojem narzędzi do monitorowania sytuacji finansowej instytutów Sieci oraz na poziomie całej Sieci, kategorie przychodowe i kosztowe wg zapisów ustawy odpowiadały kategoriom raportowanym comiesięcznie w aplikacji kokpitowej oraz danym zawartym w rocznych sprawozdaniach finansowych instytutów. Zakres raportowanych danych w ramach planu finansowego był w części szerszy niż wynikający z ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicza. Nie są mi jednak znane przyczyny braku uwzględnienia w szablonie planu finansowego niektórych informacji wskazanych w art. 63 ust. 2 ustawy SBŁ. Osoby odpowiedzialne za przygotowanie i akceptację ostatecznej wersji szablonów dokumentów zatwierdzonych przez Prezesa Centrum nie są już pracownikami Centrum Łukasiewicza, dlatego też ustalenie realnych przesłanek ww. podejścia jest utrudnione. Informacje, które nie zostały odzwierciedlone w dotychczasowych szablonach planu finansowego, w kolejnych latach zostaną uzupełnione. Szablon planu finansowego na kolejne lata zostanie przygotowany o wytyczne określone w ustawie, tj. zostaną w nim uwzględnione wszystkie wymienione w ustawie pozycje planu finansowego”.

Odnosząc się do kwestii dotacji podmiotowych, Zastępca Dyrektora DAFIK wyjaśniła, że „szablon planu finansowego instytutu Sieci i przygotowane na jego podstawie plany finansowe instytutów Sieci oraz Kokpit nie zawierają informacji o przyznanych dotacjach podmiotowych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, o których mowa w art. 63 ust. 2 pkt 2b ustawy SBŁ, ponieważ takie dotacje nie zostały udzielone w okresie od roku 2019 do 2024.”

Centrum przygotowało niezgodnie z art. 63 ust. 2 ustawy SBŁ szablony planów finansowych, co skutkowało tym, że plany finansowe instytutów Sieci oraz pochodne w stosunku do nich sprawozdania oraz polityka rachunkowości i zkładowy plan kont nie wyodrębniają ww. pozycji wymaganych ustawą.

W ocenie NIK brak informacji w planie finansowym o przyznawanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki dotacjach podmiotowych instytutom Sieci nie przedstawia pełnego obrazu o źródłach finansowania i ich wysokości.

Przykładowo Łukasiewicz – IMiF otrzymuje rokrocznie dotacje podmiotowe na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej w odpowiedzi na składane wnioski – tylko na utrzymanie „Spektrometru Mas Jonów Wtórnych – CAMECA IMS SC Ultra” Minister przyznał w latach 2023-2025 1 500 tys. zł (500 tys. zł rocznie) dotacji podmiotowej. Tymczasem ta pozycja w planie finansowym wskazanego instytutu nie została wyodrębniona, a niewątpliwie wpływa na jego sytuację finansową i powinna być brana pod uwagę przez Centrum.

Ponadto wprowadzony sposób sporządzania planów finansowych i księgowości nie daje jednoznacznej odpowiedzi, które pozycje planu i ewidencji księgowej są zaliczane do określonego rodzaju działalności instytutu Sieci. W planach finansowych i ewidencji księgowej pojawiły się takie pojęcia jak wdrożenia własne w zakresie komercjalizacji¹²⁹, komercja gospodarcza i komercja niegospodarcza, co znacząco utrudnia rozróżnienie źródła pochodzenia przychodów oraz kosztów z nimi związanych.

(akta kontroli str. 875-879, 887-892, 1109-1115, 1132-1137, 2382-2391, 2392-2416, 2446-2473, 2474-2524, 2863-2906)

OCENA CZĄSTKOWA

Działalność Centrum w latach 2019-2024 (I półrocze) była finansowana ze środków publicznych, przede wszystkim subwencji, środków uzyskanych ze sprzedaży lub wykupu skarbowych papierów wartościowych oraz dotacji.

Przychody z subwencji na koszty działalności wzrosły z kwoty 9 505,7 tys. zł w 2019 r. do 44 204 tys. zł w 2023 r. Niezgodnie z art. 58 ust. 2 ustawy SBŁ wpływy z subwencji nie były w latach 2019-2021 ujmowane jako przychody w ewidencji księgowej oraz sprawozdaniach finansowych, co przekładało się na wynik finansowy - w latach 2019-2021 Centrum wykazało ujemny wynik finansowy netto: w 2019 r. -339 tys. zł, w 2020 r. -45,8 tys. zł i w 2021 r. -53,1 tys. zł. Po dokonaniu poprawy sposobu ewidencjonowania subwencji w latach 2022-2023 w sprawozdaniach finansowych został ujawniony zysk, który wyniósł odpowiednio: w 2022 r. 17 284,9 tys. zł i w 2023 r. 8 050,3 tys. zł.

Środki pozyskane z obligacji w kwocie 143 519,2 tys. zł. były wykorzystywane przede wszystkim na finansowanie projektów badawczych i inwestycyjnych z nimi związanych, realizowanych przez instytuty Sieci, jak również na inwestycje i zakupy inwestycyjne w zakresie sprzętu i oprogramowania informatycznego na potrzeby Centrum.

Plany finansowe Centrum w latach 2019-2024 były sporządzane niezgodnie z art. 57 ust. 2 ustawy SBŁ, w szczególności nie wyodrębniano dotacji celowych na realizację projektów badawczych i projektów inwestycyjnych realizowanych przez instytuty Sieci oraz nie wykazywano stanu środków pieniężnych na początek i na koniec roku.

Ponadto szablony planów finansowych przygotowane przez Centrum dla instytutów Sieci w latach 2019-2024 były sporządzone niezgodnie z art. 63 ust. 2 ustawy SBŁ, w szczególności nie wyodrębniano dotacji celowych na realizację projektów badawczych i projektów inwestycyjnych realizowanych przez instytuty Sieci oraz

¹²⁹ Prawo szkolnictwa wyższego i nauki rozróżnia tylko komercjalizację bezpośrednią oraz pośrednią.

dotacji podmiotowych otrzymanych od ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.

Koszty wynagrodzeń osobowych i bezosobowych wyniosły w okresie objętym kontrolą łącznie 69 109 tys. zł z czego koszty pracowników zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, w tym kierownictwa Centrum, wyniosły 61 316,8 tys. zł, a koszty umów cywilnoprawnych 7 792,2 tys. zł.

W latach 2019-2024 (I półrocze) wynagrodzenie miesięczne Prezesa i Wiceprezesów Centrum wyniosło łącznie 11 746,1 tys. zł. Część wydatków poniesionych przez Centrum na rzecz odwołanych z funkcji Prezesów i Wiceprezesów Centrum, tj. wypłata wynagrodzenia po odwołaniu z funkcji, świadczenia dodatkowe oraz wypłata odprawy w związku z odwołaniem, była dokonana w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami, a do wypłaconych środków zastosowanie powinny mieć przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Objęte badaniami postępowania o udzielenie zamówień publicznych zostały przeprowadzone zgodnie z przepisami ustawy PZP, jak również realizacja zakupów poniżej 130 tys. zł netto przebiegała zgodnie z przyjętymi uregulowaniami.

NIK jednak zwraca uwagę, że Centrum jako jednostka sektora finansów publicznych powinna dążyć do uzyskania jak najlepszych efektów w stosunku do zaplanowanych nakładów na poszukiwane usługi lub dostawy np. poprzez publikację ofert w Internecie na portalu obsługującym zamówienia publiczne realizowane w Centrum.

Podróże służbowe krajowe i zagraniczne objęte badaniem były realizowane zgodnie z przepisami oraz przyjętymi wewnętrznymi regulacjami.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Pomimo upływu 5 lat od utworzenia Sieci Badawczej Łukasiewicz nie doprowadzono do przyjęcia 4-letniej i 10-letniej strategii działalności Sieci. Zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy SBŁ, Sieć Badawcza Łukasiewicz działa zgodnie z rocznymi planami działalności oraz 4-letnimi i 10-letnimi strategiami działalności.

Projekty obydwu strategii powinny zostać przygotowane przez Prezesa Centrum i zatwierdzone przez Radę Centrum. Ustawodawca, w art. 19 ust. 2 ustawy SBŁ przyznał Radzie Centrum uprawnienie do złożenia wniosku o odwołanie Prezesa Centrum w przypadku niezatwierdzenia rocznych planów i sprawozdań z działalności Sieci i Centrum Łukasiewicz, natomiast nie przyznał takiego uprawnienia w zakresie nie zatwierdzenia przedłożonych projektów strategii.

Najwyższa Izba Kontroli zgłaszała ten problem w ramach poprzednio prowadzonej kontroli doraźnej w Centrum¹³⁰, jednak nadal organy Centrum, tj. Prezes Centrum oraz Rada Centrum przez ponad 5 lat funkcjonowania Sieci nie doprowadziły do uzgodnienia i zatwierdzenia projektu lub projektów, które odpowiadałyby oczekiwaniom obydwu stron.

Zdaniem NIK doprowadziło to do sytuacji, w której nałożyły się na siebie dwie różne koncepcje funkcjonowania Sieci przedstawione najpierw w projekcie 4-letniej strategii z 2020 r., a następnie projekcie 4-letniej i 10-letniej strategii w 2023 r., co z kolei utrudniło prowadzenie rzetelnej sprawozdawczości ze względu na zmianę koncepcji prowadzonej działalności po zmianie Prezesa Centrum.

¹³⁰ Kontrola NIK nr I/22/003/KNO pn. *Działalność dwóch instytutów Sieci Badawczej Łukasiewicz - Przemysłowego Instytutu Motoryzacji i Instytutu Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników - oraz nadzór Centrum Łukasiewicz nad tymi instytutami*; <https://www.nik.gov.pl/kontrole/I/22/003/KNO/>

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że obecne kierownictwo Centrum zamierza ponownie przebudować założenia funkcjonowania Sieci, co oznacza ryzyko uzyskania nierzetelnych danych w zakresie efektywności funkcjonowania Sieci w krótkiej perspektywie. Nie jest również możliwe porównanie uzyskanych danych przez Sieć Badawczą Łukasiewicz z danymi w perspektywie 10 lat, ponieważ organy Centrum takiej perspektywy od początku działalności Sieci nie ustaliły.

Warto również wskazać, że rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki w sprawie niezbędnych elementów rocznego sprawozdania z działalności Sieci Badawczej Łukasiewicz i rocznego sprawozdania z działalności Centrum Łukasiewicz bezpośrednio wskazuje na konieczność corocznego informowania ministra o stopniu realizacji 4-letniej i 10-letniej strategii działalności Sieci.

Dlatego zdaniem NIK obydwie strategie są dokumentami niezbędnymi do prowadzenia działalności Sieci, co z kolei implikuje konieczność ich bezzwłocznego opracowania i przyjęcia.

Wnioski

1. Doprowadzenie do ujednolicenia postanowień umów o zarządzanie zawartych i zawieranych z dyrektorami i zastępcami dyrektorów instytutów Sieci w zakresie dotyczącym m.in. podstawy naliczania wynagrodzenia miesięcznego, zasad wypowiedzenia umowy o zarządzanie, wypłaty odprawy w razie odwołania ze stanowiska i ewentualnych świadczeń dodatkowych.
2. Podjęcie działań zmierzających do pełnej weryfikacji danych w Kokpicie Zarządczym Łukasiewicza w celu uzyskania rzetelnego obrazu efektów działalności Sieci.
3. Podjęcie działań zmierzających do zwrotu wypłaconych kwot za okres wypowiedzenia stosunku pracy odwołanych Prezesów i Wiceprezesów Centrum oraz zwrotu wypłaconych im odpraw.
4. Sporządzanie planów finansowych Centrum i jego zmian w szczególności wymaganej przepisami art. 57 ust. 2 ustawy SBŁ.
5. Sporządzanie szablonu planu finansowego dla instytutów Sieci i jego zmian w szczególności wymaganej przepisami art. 63 ust. 2 ustawy SBŁ.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 29 sierpnia 2024 r.

Kontrolerzy
Piotr Główka
Główny specjalista kp.

/podpisano elektronicznie/

Jacek Kolasiński
Doradca ekonomiczny

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Nauki, Oświaty
i Dziedzictwa Narodowego
p.o. Dyrektor
Sławomir Żyła

/podpisano elektronicznie/